

SHANKARLAL KHANDELWAL
ARTS, SCIENCE & COMMERCE COLLEGE, AKOLA
Education for life... Life for Nation

**CLEAN INDIA
HEALTHY INDIA**

Emerging

2015

SHANKARLAL KHANDELWAL
ARTS, SCIENCE & COMMERCE COLLEGE, AKOLA

Emerging

2015

साद देती यशशिखरे

कु. ऐश्वर्या कुळकर्णी (बी.ए. फायनल) विद्यापीठ स्तरीय
संस्कृत साहित्य विषयाचे सुवर्णपदक स्वीकारतांना.

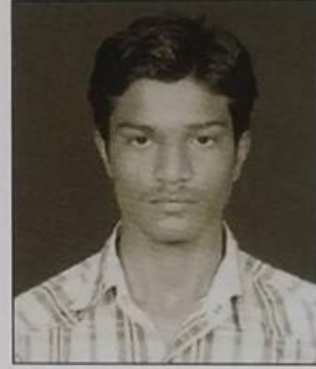
कु. माधुरी झोपे (एम.एस्सी. फायनल)
विद्यापीठाच्या गुणवत्ता यादीत
पहिले स्थान प्राप्त.

कु. नेहा बनसोड
(एम.एस्सी फायनल)
विद्यापीठाच्या गुणवत्ता यादीत
दुसरे स्थान प्राप्त.

शेख इब्राहीम शेख रफीक
(एम.एस्सी फायनल)
विद्यापीठाच्या गुणवत्ता यादीत
तिसरे स्थान प्राप्त.

अक्षय चव्हाण
(वि.सी.ए. फायनल)
विद्यापीठाच्या गुणवत्ता यादीत
तिसरे स्थान प्राप्त.

कु. प्राजंती जोशी
(वि.सी.ए. फायनल)
विद्यापीठाच्या गुणवत्ता यादीत
सातवे स्थान प्राप्त.

प्रा. कु. दिप्ती वोरानी
(एलएल. बी. फायनल)
विद्यापीठाच्या गुणवत्ता यादीत
दुसरे स्थान प्राप्त.

रसायनशास्त्र विभागातील प्रा. मनोजकुमार मालपाणी यांना
संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठाच्या पदवीदान संमारंभात
पीएच.डी. पदवी प्रदान.

CLEAN INDIA - HEALTHY INDIA

SHANKARLAL KHANDLWAL
ARTS, SCIENCE & COMMERCE COLLEGE, AKOLA

Emerging

2015

आचारः परमोधर्मः॥

Late Shri Shankarlalji Khandelwal

1 August 1920 - 19 January 1995

CLEAN INDIA - HEALTHY INDIA

संकल्प की ओर...

Vision

We strongly believe in molding students into ideal, responsible and productive citizens dedicated to Nation. While imparting need based education, we enrich core values like nationality, honesty, quality, rule following and cleanliness. The same, we cherish through our aims and objectives.

Mission

Establishment and function of the college are aimed at achieving national goal. This is not a mere act of social service, rather a task dedicated towards a national duty.

We believe that proper education can develop cultured, intellectual, self-reliant students committed for nation.

Keeping students at focal point, the institute chalks out its policies.

The institution has a firm belief that students have tremendous potential.

If it is channelized in right direction, we can find solutions to many a problems.

Let us join together in our humble endeavor of drawing our Godly students in the national stream so as to take India at the highest pinnacle of glory in the world.

Objectives and goals

1. To hone the students with quality education.
2. To make the educational opportunities available to unprivileged and under-privileged section of the society.
3. To channelize the students' potential in nation building.
4. To inculcate need based skills among students.
5. To make the students capable of facing the challenges in present scenario by providing the knowledge of latest technology and scientific attitude.
6. To emphasize on values such as nationality, honesty, quality, adherence to rules and cleanliness for development of high standards of morality.

SHANKARLAL KHANDEI WAL
ARTS, SCIENCE & COMMERCE COLLEGE, AKOLA

Emerging

2015

Executive Body

Shikshan Prasarak Mandal, Akola. (Estbd.-1958)

President

Shri. R.K. Deshpande
(Ex. Akola District Sangh Chalak)

Vice President

Shri Madanlal S. Khandelwal
(Member, National Executive Council-BJP)

Treasurer

Dr. Taratai Hatavalane

Secretary

Shri. Gopal S. Khandelwal

Member

Shri. Rajkumar Chaware

Member

Sau. Rekhatrai Khandelwal

Member

Smt. Sunandatai Desai

Member

Shri. Shantilal Khandelwal

SHANKARLAL KHANDEI WAL COLLEGE, AKOLA

Local Managing Committee

01. Shri Gopal S. Khandelwal	Chairman	07. Dr. Shrikrushna G. Kakade	Teachers Representative
02. Shri Madanlal S. Khandelwal	Member	08. Dr. Nilima S. Sarap	Teachers Representative
03. Dr. Taratai Hatavalane	Member	09. Dr. Prashant Pisolkar	Teachers Representative
04. Shri R. D. Chaware	Member	10. Shri Akash Kulkarni	Non-Teaching Representative
05. Shri Arun Y. Kulkarni	Member	11. Prin. Dr. Jagdish saboo	Principal / Secretary
06. Adv. R.R. Deshpande	Management Representative		

CLEAN INDIA - HEALTHY INDIA

संपादकीय

संपादकीय मंडल

सदस्य

डॉ. शिवाजी नागरे
(मराठी विभाग)

सदस्य

डॉ. ज्ञानसागर भोकरे
(प्राणिशास्त्र विभाग)

सदस्य

प्रा. अविनाश थोटे
(इंग्रजी विभाग)

सदस्य

प्रा. सुमेध कावळे
(वाणिज्य विभाग)

विद्यार्थी प्रतिनिधी

अमर तळोकार
(बि.कॉम.)

सदस्य

मयुरी एन. घोडके
(बी.एस्सी. ३, मायक्रो)

सदस्य

प्रियंका आडीकने
(बी.ए. ३)

Dr. Manojkumar O. Malpani

Editor-in-chief/Coordinator

"Cleanest air, cleanest water, simplest food and cleanest thinking which really means communion with God, are the four laws-the first three flowing from the fourth. Hence your English saying--simple, that is, plain living and high thinking. I should like to simplify that saying--clean thinking and clean living" - Mahatma Gandhi. Taking inspiration from such thoughts we proposed theme of this year's Emerging India, 'Clean India - Healthy India'. The dream that once the father of the nation dreamt. I feel immensely delighted to put this copy of Emerging India into your hands. The creative minds of our college have focussed upon the theme and came up with various innovative thoughts and ideas about issues like cleanliness, hygiene, sanitation, not only of the surrounding but also the inner purification. The four H's viz. Head, Hand, Heart and Health have been highlighted through various articles by students as well as faculty members. The burning health problems like Swine flu, Dengue, Ebola, Diarrhoea, Malaria etc. have claimed many victims and that could be stopped by observing cleanliness of the surroundings. Whereas the rising number of psychological problems like stress, frustration, depression etc., are related to mind. If the youth of today becomes aware and takes steps in this direction, only then in the future, this planet can be a better place to live in.

One of the core values of our college is Cleanliness. The prime minister of India Honourable Narendra Modi appealed the nation and has given personal participation in this mission 'Swaccha Bharat Swastha Bharat'. He has launched a cleanliness drive for the holy river Ganga called 'Namami Gange'. Let us join hands with him and take an oath to maintain cleanliness. This is a legacy that we should and must preserve for our generations to come. Let there be clean air to breath, clean daylight and open minds to form a healthy tomorrow.

In fact magazine is the act-box of Vision, Mission and Objectives. Students' psychology is being influenced directly and indirectly at every moment and every aspect relating environment. I think the decided theme is on the way to be largely contributed to informal education with class teaching. I hope that readers will find and enjoy this issue. I take this opportunity to express my deep feelings of gratitude to all these persons who helped me to construct this copy. So I express my deep gratitude to Honourable Management members of Shankarlal Khandelwal College, Akola, and Dr. J. M. Saboo, Principal, Shankarlal Khandelwal College, Akola, for their support and valuable suggestions during this work of Magazine preparation. I have no words to express my indebtedness to members of editorial board for their cooperation and efforts to actualize this issue. I express my special thanks to teaching and non teaching members of our college for their support during the work. I am especially thankful to our faculty members and students for their valuable articles in this issue. Lastly I extend my indebtedness to all who have contributed directly or indirectly in the completion of the present work.

Thanks...

Dr. Manojkumar O. Malpani

Assistant Professor,
Department of Chemistry

From Principal's Desk

In accordance with the government policy of "Clean India & Healthy India" the college magazine "Emerging India's" theme has been very creatively chosen this year. The surroundings affect every individual's life, hence cleanliness is very essential.

If cleanliness is observed properly, we can get rid of many problems related to health and hygiene. The contagious water and airborne diseases, the recent H1N1 epidemic; such diseases can be prevented. Many a Saints and social reformers have addressed this issue. The famous one, after whom our University is named, 'Sant Gadge Baba' use to clean the surroundings with his broom and encouraged people through his 'Bhajans' as well. Mahatma Gandhi, Tukdoji Maharaj this legacy is very rich, one only needs to follow it.

As the migration towards cities is increasing it is begetting health and hygienic issues. Proper use of resources & implementation of rules can reduce the problem to half.

Youth are the pillars of tomorrow, hence they should think about it very seriously and should imbibe small habits that will lead to the Clean India and Healthy India.

I wish all the very best to the team of editors and congratulate them as well for such a thought provoking bunch of articles.

Dr. J. M. Saboo

विशेष

Visit of Samajik Janiv Jagruti Samiti
at Tapovan, Amravati

Home Economics Dept. Fevi Art Workshop

Industrial visit at Khamgaon in Parle-G and
HINDUSTAN UNILIVER LIMITED by
B.B.A. Department

Study Tour of B.Com. II (English Medium)
at Salbardi

Department of Zoology organized
a study tour at Narnala Abhayaranya

Biomedical Instrumentation
Health Check-up Camp

SHANKARLAL KHANDEI WAL
ARTS, SCIENCE & COMMERCE COLLEGE, AKOLA

Emerging

2015

Dr. Mohan Khedkar

M.Tech., Ph.D.
VICE - CHANCELLOR

**SANT GADGE BABA
AMRAVATI UNIVERSITY,
AMRAVATI - 444 602**

Message

I am very happy to know that the Shankarlal Khandelwal Arts, Science & Commerce College, Akola is going to release Annual Magazine -Emerging India.

I am very happy to know that this year the theme of the magazine is 'Clean India-Healthy India'. Hon'ble Prime Minister of India launched the Clean India Campaign on 2nd October 2014. Mahatma Gandhi gave us the message of 'Quit India and Clean India'. Making people aware about cleanliness is important, but more important is that this awareness is converted to actions.

I am sure that the Annual Magazine - Emerging India will provide a platform to the students to sharpen their writing talent and will strengthen the cleanliness awareness.

I congratulate the Principal and editorial board for releasing the issue of annual magazine.

(Dr. Mohan Khedkar)

CLEAN INDIA - HEALTHY INDIA

SHANKARLAL KHANDELWAL
ARTS, SCIENCE & COMMERCE COLLEGE, AKOLA

Emerging

2015

Dr. Shailendra Deolankar
Joint Director
Amravati Region

JOINT DIRECTOR

Higher Education
Amravati Region

Message

It is a great pleasure for me to know that your reputed college : Shankarlal Khandelwal Arts, Science & Commerce College is going to publish its annual magazine "Emerging India" with the theme : 'Clean India, Healthy India'.

I hope that students talent will be nurtured with this theme for awareness about cleanliness. For this move I congratulate the management, the Principal, all teachers and non-teaching staff of the college.

Best wishes !

(Dr. SHAILENDRA DEOLANKAR)

CLEAN INDIA - HEALTHY INDIA

अनुक्रमणिका

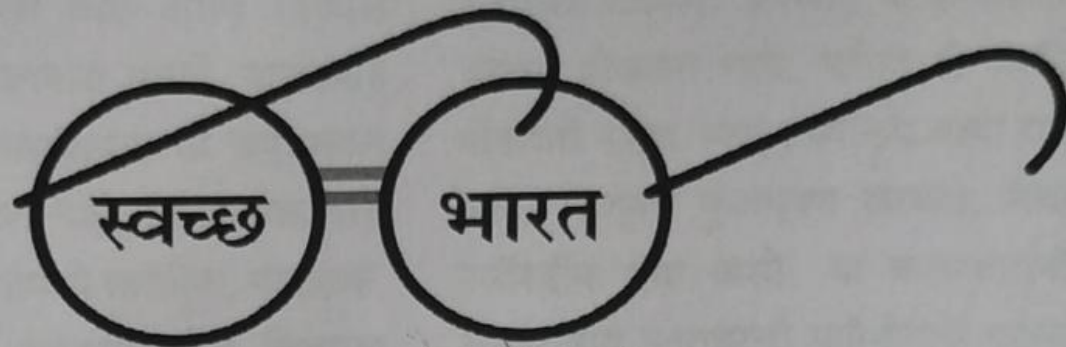
Photo Gallery

Page No. 6 & 67 to 72

लेख	लेखक	पृष्ठ क्र.
मराठी विभाग		
मानवी व्यक्तित्व आणि स्वच्छता यांचा संबंध	प्रा. डॉ. निलिमा सरप	१३
स्वच्छता : समृद्धीचा महामंत्र	कु. किरण डी. वामनेट	१५
गीता कोणाला सांगू / आव्हान	मोहिनी सावळे / प्रियंका शुक्ला	१६
स्वच्छता: अंतर्गत व बहिर्गत	शिल्पा हिंमतराव पोहरे	१७
स्वच्छतेच्या वाटेवर / कोण भागवणार भूक	केशव टोंचर / संदेश गवारगुरू	१८
स्वच्छ भारत समृद्ध भारत / हे करून बघा	संदेश गवारगुरू / आशिष राऊत	१९
घरोघरी शौचालय / यत्र थोडीच उस्ती	नितिन केळकर / पल्लवी गोरे	२०
स्वच्छ भारत स्वस्थ भारत / स्वच्छता अभियान	कु. रोशनी रोकडे / ज्ञानेश्वरी सातारकर	२१
एक पाऊल स्वच्छतेकडे	पुरुषोत्तम गावत्रे	२२
सुंदर माझा देश	अभिषेक बाहेकर	२३
स्वच्छ भारताविषयी सकारात्मक दृष्टिकोन	कु. मेघा सराग	२४
बि विलन	अमित हाडोळे	२५
स्वच्छतेतून समृद्धीकडे	कु. मेघा पाचरे	२६
स्वच्छतेचा संकल्प	कु. सोनाली बावणे	२७
स्वच्छ भारत स्वस्थ भारत	कु. अंजली करांगे	२८
स्वच्छ भारत सुंदर भारत	कु. पूजा सिरसाट	२९
स्वच्छ भारत स्वस्थ भारत	कु. प्रियंका कुकडे	३०
स्वच्छ भारत स्वस्थ भारत	वैभव माने	३१
स्वच्छतेला पर्याय नाही / हाव मंत्र खरा	वैभव माने / डॉ. आरती देशपांडे	३२
हिंदी विभाग व संस्कृत विभाग		
स्वच्छता अभियान / मानव और निसर्ग	प्रा. राखी अटल / पीयूष / प्रियंका शुक्ला	३५
स्वच्छ भारत हमारा भारत / स्वच्छ भारत ...	सैयद शहेजाद / शामली कोगदे	३६
स्वच्छता अभियानम्	वैदेही सावळे	३७
कथा सत्यकामजाबालस्य / सुभाषितानि	कांचन आगरकर / रश्मि नागलकर	३८

लेख	लेखक	पृष्ठ क्र.
English Section		
ROLE OF HIGHER EDUCATION ...	Dr. Prasanna Pande	41
8 SIMPLE STEPS TO BROOM AWAY.....	Dr. M.O. Malpani	42
NIRBHAYA / CLEAN INDIA HEALTHY INDIA	Manish Dhore / Deepa Ghume	44
LIFE / FACTS OF LIFE	Priyanka Khandewal	44
ECOLOGICAL SANITATION....	Dr. Sandhya Kale	45
WINNER VERSUS LOSERS	Prof. V.D. Mane	46
THE ROLE OF STUDENTS IN 'CLEAN INDIA'	Arun Khedkar	47
CLEAN INDIA GREEN INDIA	Mayuri Ghodke	48
SWACHCH BHARAT CAMPAIGN	Pallavi Tale	49
BE YOURSELF BE POSITIVE	Manish Dhore	49
MISSION 2 OCTOBER 2019	Pritee Damodar	50
PER YEAR 100 HOUR / VALUE OF WORDS	Minal Bharne / Deepa Ghume	50
MISSION CLEAN INDIA / IT'S YOUR TIME	Chaitali Deshmukh / Arun Khedekar	51
PATH OF SUCCESS	Rita Tikar	52
DO YOU SHARE / TRUE FRIENDS	Rasika Kale / Deepa Ghume	52
SELF IMPROVEMENT AND SUCCESS	Shilpa Chande	53
BEING CLEAN	Nidhi Thakkar	53
BUILDING A PLEASING PERSONALITY	Rajnandinee Tayde	54
LIFE IS ABOUT CHOICE....	Rupali Parate	55
CIVIC SENSE	Pritee Damodar	56
विभागांचे अहवाल		५९
TEACHING STAFF		66

एक कदम स्वच्छता की ओर

मराठी विभाग

THE TOP TENDERS FOR THE JOB

मानवी व्यक्तित्व आणि स्वच्छता यांचा संबंध

प्रा. डॉ. नीलिमा सरप

मानवी व्यक्तित्व, मानवी विकास या संकल्पनांचा अभ्यास करताना व्यक्तिमत्त्वाच्या संदर्भातील अनेकविध पैलू लक्षात घ्यावे लागतात. इतर प्राण्यांपेक्षा मानवाला वाढ आणि विकास करण्याकरिता इतरांच्या मदतीची आवश्यकता भासते. यासंदर्भात 'मानव समाजशील प्राणी आहे. समाजाशिवाय तो जगू शकत नाही,' सुप्रसिद्ध विचारवंत अ‍ॅरिस्टॉटल यांचे विधान महत्त्वाचे ठरते. मानवी व्यक्तिमत्त्वाच्या जडणघडणीमध्ये शारीरिक, मानसिक, सामाजिक, राजकीय, आर्थिक असे अनेकविध पैलू विचारात घ्यावे लागतात. एकूणच विकासाचा आणि मानवाच्या व्यक्तिमत्त्वाचा फार जवळचा संबंध आहे. संतुलित व्यक्तित्वाचा नागरिक हा वैयक्तिक, समाजशील व राष्ट्रीय विकासाचा महत्त्वाचा केंद्रबिंदू असतो, हे सर्वांनी मान्य केले आहे. अर्थात, हे संतुलित व्यक्तिमत्त्व अनेक बाबींशी निगडित असते. त्यामधील एक बाब म्हणजे स्वच्छता होय.

साधारणतः विकासाचे निकष मोजण्याचे परिमाण म्हणजे आर्थिक विकास होय. आर्थिक विकास आणि दरडोई उत्पन्न यांचा जसा जवळचा संबंध आहे. त्याच पद्धतीने व्यक्तिमत्त्व विकास आणि राष्ट्रविकास यांचा जवळचा संबंध आहे. म्हणूनच, 'मानव विकास संसाधन' नावाचा स्वतंत्र विभाग केंद्रीय स्तरावर आपल्या शासनाने सुरू केला आहे. विकासाच्या संदर्भात विकसित राष्ट्रांची उदाहरणे अनेकदा दिली जातात. तेव्हा आपल्या दृष्टीसमोर येतात ती त्या राष्ट्रांमधील स्वच्छ आणि लखलखीत शहरे आणि रस्ते. म्हणूनच आपला देश स्वतंत्र होण्याच्या पूर्वी देश, समाज व व्यक्तिविकासाचा आवश्यक असणारा घटक म्हणजे स्वच्छता, हे म. गांधींनी ओळखले होते व त्यांनी स्वच्छतेचा आग्रह धरला होता. आज स्वातंत्र्य मिळून ६८ वर्षे झालेली आहेत. तरीसुद्धा आपल्या पंतप्रधानांमार्फत स्वच्छतेसाठी आग्रह धरला जात आहे. त्यामध्येच स्वच्छतेचे मानवी जीवनातील महत्त्वाचे स्थान लक्षात

येते.

व्यक्तीचे व्यक्तिमत्त्व प्रथमदर्शनी लक्षात येते ते त्याच्या शारीरिक जडणघडणीवरून. स्वच्छ, नेटके राहणीमान असणारी व्यक्ती चटकन् डोळ्यात भरते. भलेही ती व्यक्ती 'सुंदर' या परिभाषेत मोडणारी नसेल. म्हणून व्यक्तिमत्त्वाचा शारीरिक पैलूही महत्त्वाचा आहे. म्हणूनच कुलभूषण खरबंदा, शबाना आझमी असो वा नसीरुद्दीन शाह असो, या कलाकारांनी नेटकेपणाने राष्ट्रीय, आंतरराष्ट्रीय स्तरावरची पारितोषिके पटकावली आहेत.

शरीराची बाह्य स्वच्छता जेवढी महत्त्वाची आहे, तेवढीच शरीराची आंतरस्वच्छता सुद्धा महत्त्वाची आहे. बाह्य इंद्रियांची स्वच्छता आपण सचैल स्नानाद्वारे करू शकतो, पण आंतरेंद्रियांची स्वच्छता आपण कशी ठेवणार, ती तर पूर्णपणे अनैच्छिक क्रिया आहे. ही स्वच्छता योग्य आहार, विहार व निद्रा यांच्या योग्य समन्वयातून ठेवता येते. शास्त्रीयदृष्ट्या संमत केलेला, वेगवेगळ्या वयोगटातील, विशिष्ट भौगोलिक वातावरणाशी मिळताजुळता आहार, शारीरिक व मानसिक तंदुरुस्तीसाठी आवश्यक असलेले व्यायाम व योगासने आणि संतुलित झोप ही शरीर व मन आंतरर्बाह्य तंदुरुस्त व स्वच्छ ठेवणारी साधने आहेत. त्यादृष्टीने योग्य आचरण ठेवले, तर बऱ्याच आजारांना व अनिष्ट चालींना आपण दूर ठेवू शकतो.

दुसरी लक्षणीय बाब म्हणजे, मानसिक स्वच्छता. सध्याच्या वेगाच्या व गुंतागुंतीच्या सामाजिक व्यवस्थेमध्ये हा घटक थोडासा दुर्लक्षिला जातो. परंतु, मानसिक संवेदनांचा अभ्याससुद्धा तेवढाच महत्त्वाचा आहे. सत्ययुगामध्ये सर्वांचे वर्तन आदर्श असायचे. त्या काळातील मूल्यव्यवस्था मजबूत होती, म्हणून तशाप्रकारचे सरकार शक्तिमान व्हायचे. रामासारखा आदर्श राजा होता. आज मात्र कुणाचा आदर्श घ्यावा, अशी परिस्थिती निर्माण झाली आहे. बालपणापासून बालकाची मानसिक जडणघडण जेवढी

मजबूत आणि मूल्याधिष्ठित असेल तेवढे त्याचे वर्तन प्रामाणिक होत जाईल. त्याकरिता मूल्यांची रुजवणूक संस्काराद्वारे व्हायला पाहिजे. संस्कार हा घटक कौटुंबिक, सामाजिक पर्यावरणाशी संबंधित आहे. कौटुंबिक वातावरण, कुटुंबाचा व्यवसाय, कुटुंबाचा सामाजिक दर्जा, सभोवतालचा सामाजिक परिवेश यांचा मानवाच्या मानसिक जडणघडणीवर फार मोठा परिणाम होतो. मनाची स्वच्छता म्हणजे प्रामाणिकपणा, योग्य-अयोग्य यातील फरक समजून घेऊन वर्तणूक करणे होय. मनामध्ये कुणाविषयी किल्मिष, जळमट असतील, तर व्यक्ती व्यक्तिगत स्तरावर आणि सामाजिक स्तरावर समाधानी राहू शकत नाही. मनातील विचारप्रक्रियेचे प्रतिबिंब व्यक्तीच्या आचरणामध्ये उमटत असते. म्हणूनच जेव्हा अर्जुनासारखा धुरंधर योद्ध्याची दोलायमान अवस्था होते, तेव्हा साक्षात् भगवान विष्णूला भगवद्गीतेची रचना करावी लागली. आणि सत्यवचनी धर्मराजाने जेव्हा 'नरो वा कुंजरो वा' असे म्हटले तेव्हा साक्षात् त्यांच्या गुरुला, गुरु द्रोणाचार्यांना आपला प्राण गमवावा लागला. यावरून मनातील स्वच्छ विचारांचा परिणाम योग्य आणि अयोग्य पद्धतीने आपल्यासमोर येतो. अर्जुनाला दिशादर्शन करणारी गीता चिरकाल मानवाला मार्गदर्शन करणारी ठरली. तर द्रोणाचार्यांना स्वतःला प्राण गमवावा लागला आणि कौरव सेनेलाही पराभव पत्करावा लागला. या सर्वांचे विश्लेषण करणारी मानसिक क्षमता निर्माण झाली, म्हणजे सुजाण नागरिकाची निर्मिती होते.

या अर्थाने सद्यस्थितीतही अण्णा हजारेसारख्या काही व्यक्ती पराकोटीच्या प्रामाणिक, त्यागी आणि संस्कारित आढळतात. त्यांच्या वर्तणुकीमुळे समाज आणि राष्ट्राच्या उभारणीमध्ये मदतच होते. परंतु, त्याचवेळी काही व्यक्ती भ्रष्टाचारी आणि असत्य वर्तन करणाऱ्या आढळतात. सभ्य समाजातसुद्धा असे अनाचारी वर्तन करणारी उदाहरणे आहेत. म्हणूनच, मानवाच्या मनाची मशागत योग्य संस्कारांद्वारे व्हायला पाहिजे. मानसिक स्वच्छतेवर चिंतन करणारास एक बाब लक्षात येते, ती म्हणजे संस्कारांची रुजवणूक ज्या पद्धतीने होते त्यानुसार माणसाची मानसिकता तयार होते. बालकाचे कार्यक्षेत्र जन्मानंतर हळूहळू बदलायला लागते. तो रोजगार, मित्रपरिवार, समाजाच्या सान्निध्यात वावरायला लागतो.

तेव्हा नकळतपणे या संपूर्ण परिवेशाचे संस्कार व्हायला लागतात. त्याचे प्रतिबिंब बालकाच्या वर्तनामध्ये दिसून येते. म्हणूनच, सज्जन आईवडिलांचा मुलगा एखाद्या गुन्हेगारी वा व्यसनाधन पार्श्वभूमी असलेल्या मित्रपरिवाराच्या सापळ्यात अडकतो आणि गुन्हेगार बनतो. अशाप्रकारे व्यक्तीचे वर्तन, समाज आणि संस्कार यांची साखळी लक्षात येते. या सर्व बाबी एकमेकांत पद्धतशीरपणे गुंतलेल्या असतात. व्यक्ती ज्या परिवेशाचा भाग असतो, तो परिवेश वरील अर्थाने स्वच्छ, पवित्र, सभ्य असेल, तर निर्माण होणारे व्यक्तित्व निश्चितच सुसंस्कृत असते. सद्यस्थितीत अशाप्रकारची सामाजिक स्वच्छता आवश्यक आहे.

एकीकडे प्राचीन परंपरा असलेली भारतीय संस्कृती आणि समाज, 'वसुधैव कुटुंबकम्' संकल्पनेची निर्मिती करणारे संत ज्ञानेश्वर, वक्तृत्वाद्वारे बंधुत्वाचे नाते निर्माण करणारे स्वामी विवेकानंद हे सुद्धा भारतीयच आहेत. आणि आज मात्र जर्मनीसारख्या देशात पीएच.डी. सारख्या उच्च शिक्षणाच्या अभ्यासक्रमात प्रवेश नाकारला जातो किंवा भारतीय विद्यार्थ्यांकडून वर्तणुकीचे हमीपत्र लिहून घेतले जाते, तेव्हा समाजाकरिता या सर्व बाबी किती लांछनास्पद आहेत, हे लक्षात येते. यासंदर्भातील सामाजिक स्वच्छता आज अभिप्रेत आहे.

सामाजिक स्वच्छतेविषयी चर्चा करायचे म्हटले, तर तो संशोधनाचा एक स्वतंत्र विषय ठरेल. परंतु, प्रस्तुत विषयाच्या अनुषंगाने काही बाबींचा उल्लेख करणे अनिवार्य आहे. समाज प्रदूषित करणाऱ्या बाबी म्हणजे पर्यावरण प्रदूषण, भ्रष्टाचार, गुन्हेगारी, पांढरपेशीय गुन्हे, दहशतवाद, व्यसनाधीनता, स्त्रियांवर होणारे अत्याचार, बालगुन्हेगारी, बालकामगार या समस्या प्रामुख्याने भारतामध्ये आढळतात आणि त्यामुळेच भारताचा विकासदर थंडावला आहे. हे सत्य आपल्याला नाकारता येणार नाही. एकीकडे आपण 'सत्यमेव जयते' हे ब्रीद जोपासायचे ठरवितो आणि दुसरीकडे भ्रष्टाचार, असंख्य द्रौपदींचे चीरहरण होताना आढळते. यासंदर्भातील सामाजिक स्वच्छता आणण्याकरिता आमचे कर्तव्य काय, याची निदान जाणीव झाली, तर स्वच्छतेच्या संदर्भातील अनेक समस्या सुटायला मदतच होईल.

स्वच्छता : समृद्धीचा महामंत्र

कु. किरण डी. बामनेट
बी. ए. द्वितीय वर्ष

१) घराची स्वच्छता

'स्वच्छता भारत अभियान' या विषयाचा मुख्य उद्देश आहे. सर्वप्रथम आपले घर स्वच्छ ठेवणे. घरातील कचऱ्याची योग्य ठिकाणी विल्हेवाट लावणे. घरातील कचरा व कोणत्याही प्रकारचा कचरा कोठेही टाकू नये. एका ठिकाणी सहा ते सात फुटांचा खड्डा खोदावा व त्याठिकाणी कचरा टाकावा. काही लोक आपले घर तर स्वच्छ ठेवतात, पण घरातील कचरा बाहेर कुठेही टाकून देतात. त्यामुळे परिसर अस्वच्छ दिसतो. यावर कडक कारवाई करायला पाहिजे. काही लोक शिक्षित असूनसुद्धा आपले घर तर स्वच्छ ठेवतात, परिसर का नाही स्वच्छ ठेवत. परदेशात स्वच्छता अभियान स्वतःच ठेवतात. त्यांना उद्देशून सांगणे आवश्यक नाही. स्वतः आपले घर व परिसर स्वच्छ ठेवतात. विदेशात अस्वच्छता केल्यास कडक कारवाई केली जाते. तशीच कारवाई आपल्या देशातसुद्धा करायला पाहिजे.

२) रस्त्यावरची स्वच्छता

आपल्या देशात जास्त प्रमाणात लोक गुटखा, पान याचे सेवन करतात व रस्त्याने चालता-चालता कुठेही थुंकतात. जसे की, भिंतीवर थुंकल्यामुळे डाग पडतात व खराब दिसते. थुंकल्यामुळे त्यांच्या तोंडाबाहेर जे जीव, जंतू पसरतात, त्यांच्याद्वारे लोकांना रोगराई व आजार होण्याची शक्यता असते. जे लोक गुटखा, तंबाखूच्या पुड्या सेवन करतात त्यांनी गुटखा तोंडात टाकल्यानंतर प्लॅस्टिकच्या व कागदाच्या पुड्या कचराकुंडीत टाकाव्या.

३) पाण्याची स्वच्छता

काही लोक सर्वप्रकारचा कचरा छोट्या-मोठ्या नाल्यांमध्ये फेकतात. तोच कचरा नाल्यांद्वारे नदीपर्यंत पोचतो. जसे कि, कारखान्यातील विषारी पाणी नदीमध्ये जाते व त्यामुळे नदी व समुद्रातील पाणी दूषित होते. तेच पाणी आपल्या जीवनात अत्यंत आवश्यक असते व ते पाणी आपण पितो, कपडे धुण्यासाठी व

आंघोळीसाठी वापरतो.

विषारी पाणी पिल्याने पोटातील आतडे खराब होतात व मृत्युमुखी पडण्याची शक्यता जास्त असते. कारखान्यातील घाणेरडे पाणी जे नदीमध्ये जाते त्यामुळे जलप्रदूषण होते. जल म्हणजे जीवन. मानवी जीवनात पाण्याला अत्यंत महत्त्व आहे. जगातील ९८ टक्के लोक समुद्र, नद्या, तळी, सरोवरे इत्यादी जलसाठ्याच्या सान्निध्यात राहतात. त्यांच्या अयोग्य वापराने पाणी एकसारखे दूषित होत असते. परंतु, वाहते पाणी आपोआप स्वच्छ होत असते. असे पाणी साठवून ठेवून त्यात दूषितके प्रमाणापेक्षा जास्त मिसळल्यास ते प्रदूषित होते.

४) हवेची स्वच्छता

पृथ्वीभोवती वातावरणात मुख्यत्वे नायट्रोजन, ऑक्सिजन, कार्बन डाय ऑक्साईड, पाण्याची वाफ व इतर काही अल्पप्रमाणातील वायूंचे विशिष्ट प्रमाणात अस्तित्व असते. सजीवांसाठी हवेतील हे वायुघटक अत्यावश्यक असतात. म्हणूनच जीवसृष्टीचे संरक्षणक्षेत्र असाच वातावरणाचा उल्लेख करता येईल. तथापि, मानवी हस्तक्षेपामुळे वातावरण मात्र निकोप राहिलेले नाही. हवेचे प्रदूषण ही प्राचीन काळापासूनची समस्या आहे.

हवा प्रदूषण ऐतिहासिक समस्या असली, तरी तिची प्रखरता औद्योगिक क्रांतीनंतर प्रकर्षाने जाणवू लागली आहे. कारखान्यांमधून दररोज हजारो टन विषारी वायू वातावरणात सोडला जातो. यातील काही वायू अत्यंत विषारी असतात. उदा. गंधक व त्यांची संयुगे. कारखान्यातून वातावरणात सोडले जाणारे हायड्रोकार्बनसारखे अत्यंत विषारी पदार्थ ओझोन वायूच्या थरावर परिणाम करीत असल्यामुळे दिवसेंदिवस या थराचे प्रमाण कमी होत आहे.

वाहतुकीसाठी पेट्रोल, डिझेलवर चालणारी अनेक वाहने निर्माण करण्यात आली. या वाहनांद्वारे जो धूर बाहेर पडतो त्यात कार्बन मोनॉक्साईड या विषारी वायूचे प्रमाण जास्त असून, ते

शरीराला अपायकारक असते. मानवाच्या सभोवताली सतत असा वायू राहिल्यास त्याचा मृत्यूही ओढवू शकतो. वातावरणात धुराचे प्रमाण वाढते म्हणजे वातावरण प्रदूषित होते. लॉस एंजिल्स आणि कोलकात्यास या प्रकारचे धूर-धुके वारंवार पडते. धूरधुक्याच्या वेळी विषारी वायुमुळे श्वसनास मोठ्या प्रमाणात त्रास होतो. औद्योगिक विकास होत असताना कारखान्यामुळे आणि वाहनांमुळे प्रदूषण होणारच, पण त्याचा अतिरेक होणार नाही हे पाहणे आवश्यक असून, त्यावर नियंत्रण व उपाय करणे

गरजेचे आहे.

आपल्या शरीरात विषारी धूर जाऊ नये म्हणून काही लोक संरक्षण मास्क वापरतात. मानवाचे आरोग्य विषारी धुरामुळे धोक्यात आले आहे. जगाची लोकसंख्या दिवसेंदिवस वाढत आहे. लोकांच्या गरजा पूर्ण करण्यासाठी विविध प्रकारचे कारखाने निर्माण झाले आहेत. त्याचप्रमाणे प्रत्येक व्यक्ती अनेक प्रकारच्या वाहनांचा उपयोग करतो. हे सगळे मानवासाठीच असले, तरी मानवाचे जीवन, त्याचे आरोग्य महत्वाचे नाही काय?

गीता कोणाला सांगू.....

गीता कोणाला सांगू, अर्जुन आज नाही ।
घडतात रोज युद्ध, पण श्रीकृष्ण आज नाही ॥
अबलेसी लुटणारे ते दुष्ट पाहिले मी।
सीतेला शोधणारा हनुमंत आज नाही ॥
गीता कोणाला सांगू..... ॥१॥
करतात प्रेम सारे, या दुष्ट वासनेसी।
सात्विक राधिकेचा श्रीकृष्ण आज नाही॥
गीता कोणाला सांगू..... ॥२॥
आई बापाला मारणारे ते रंक पाहिले मी।
काशीला नेणारा श्रावण, आज नाही॥
गीता कोणाला सांगू.....॥३॥
भाऊ-भाऊ द्वेष करणारे, ते वैरी पाहिले मी।
श्रीरामाचा प्रिय बंधू लक्ष्मण आज नाही॥
गीता कोणाला सांगू.....॥४॥
अस्वच्छता करणारे सर्वत्र पाहिले मी।
पण, गाडगेबाबांसारखा समाजसेवक आज नाही॥
गीता कोणाला सांगू.....॥५॥

मोहिनी प्र. साबळे
बी.एसस्सी द्वितीय वर्ष

आव्हान

छळून घ्या संकटांनो
संधी पुन्हा मिळणार नाही।
कर्पूराचा देह माझा
जळून पुन्हा जळणार नाही॥
साहेन मी आनंदाने तुमचे वर्मी घाव।
अशीच नेईन किनाऱ्याशी चुकलेली नाव।
मार्ग बिकट आला तरी मागे मी
वळणार नाही ॥१॥
निराश मी होणार नाही, झुंजता तुमच्या सवे
मनी माझ्या जगातील आकांक्षांचे लाख दिवे
वेदना झाल्या तरीही अश्रू मी गाळणार नाही ॥२॥
आव्हान माझे तुम्हाला चालून या माझ्यावरी
धैर्याची कट्यार माझी पाजळेत तुमच्यावरी
संकटांनो सावधान! गाफील मी असणार नाही ॥३॥
छळून घ्या संकटांनो
संधी पुन्हा मिळणार नाही

प्रियंका रा. शुक्ला
बी.एसस्सी. प्रथम वर्ष

स्वच्छता : अंतर्गत व बहिर्गत

कु. कांचन मालगे
बी.एस.सी. द्वितीय वर्ष

स्वच्छता हा विषय आला की, सर्वप्रथम आपले संत गाडगेबाबा आठवतात. नंतर, महात्मा गांधी व सध्या लोकप्रिय असलेले पंतप्रधान नरेंद्र मोदी. खरे पाहता स्वच्छता हा स्वस्थ भारताचा पाया आहे म्हणून तर या विषयाकडे लक्ष केंद्रित करणे अनिवार्य आहे.

‘स्वच्छ भारत, स्वस्थ भारत’ यातच सारे गूढ दडलेले आहे. जर आपले घर स्वच्छ असेल, तर आपण स्वस्थ राहू. जर पूर्ण देश स्वच्छ असेल, तर सर्वच लोक स्वस्थ राहतील. त्यामुळे देशाच्याच प्रगतीचा आलेख उंचावेल तो असा - सर्व लोक तंदुरुस्त, शरीराने ताकदवान असतील, तर डोक्याने सुद्धा चांगले देश प्रगतीपथाकडे एक पाऊल ठेवल्या जाणार आहे. परिसर अस्वच्छतेमुळे दुर्गंध तर येतोच, पण त्याचबरोबर लाखो बिमान्या सोबत घेऊन येतो. अस्वच्छतमध्ये मग उघड्यावर शौच करणे, कुठेही इतरत्र थुंकणे, कचरा अस्ताव्यस्त फेकणे, नाल्या पूर्णतः कचऱ्याने भरणे व तेथे दुर्गंधी होऊन डासांची गर्दी होणे व त्यापासून बिमारीला आमंत्रण मिळते.

परंतु मित्रांनो! हे सर्वांना कळूनदेखील आपल्याच आळशीपणामुळे आपणच याला जबाबदार ठरतो. तेव्हा येथे असेच म्हणावे वाटेल की,

‘कभी कभी यूं भी हमने
अपने जी को बहलाया है
जिन बातों को खुद नहीं समझे
औरों को समझाया है!’

असो! आपण सर्व स्वच्छता बाळगून देखील बाहेरील जग स्वच्छ व स्वस्थ करूया. पण, आपल्या डोक्यात जी अस्वच्छता, म्हणजेच वाईट विचारांचा भरलेला कचरा आहे, त्याचे काय?

जागोजागी शिक्षणाचा बाजार मांडलेला आहे. जिकडे पाहावे तिकडे भ्रष्टाचार विखुरलेला आहे. बलात्कार, चोऱ्या, भांडणे,

खून आदि अनैतिक प्रकृतींचा विस्फोट होत आहे. सुशिक्षित तरुण बेरोजगारीमुळे अशा विस्फोटक प्रवृत्तीला बळी पडतो आहे. त्याचे विचार अगदी तळ्यात साचलेल्या पाण्याप्रमाणे मर्यादित झालेले आहेत. आजचा खरा मनुष्य पाहता, ‘मनुष्य पैसा मिळविण्यासाठी आरोग्य गमावतो, आरोग्य परत मिळविण्यासाठी तो सर्व पैसा खर्च करतो.’

तो भविष्याच्या काळजीत वर्तमान गमावतो. त्यामुळे तो वर्तमानातही जगत नाही व भविष्यातही जगत नाही. तो असा जगतो की, कधीच मरणार नाही आणि असा मरतो की, कधी जगलाच नाही, अशी परिस्थिती आहे.

तेव्हा एवढेच म्हणावेसे वाटेल की, ‘स्वच्छ भारत, स्वस्थ भारत’ तर बनवाच पण, सर्वप्रथम एक चांगला मनुष्य घडवा. डोक्यातील स्फोटक विचारांना चांगल्या प्रेरक शक्तिदायी विचारांचे कुंपण घाला. विवेकानंदांच्या स्वप्नातले तरुण बना तेव्हाच कुठे भारत महासत्ता बनेल. त्यासाठी आतापासूनच तरुणांमध्ये नव्हे, तर लहान बालकांमध्ये सकारात्मक दृष्टिकोन, शक्तिदायी विचार व योग्य-अयोग्य तसेच स्वच्छतेचे महत्त्व आदींचे बीजारोपण केल्यास नक्कीच देश ‘स्वच्छ भारत, स्वस्थ भारता’बरोबर योग्य तरुणांमुळे प्रगतिशील व विकसनशील बनेल.

ध्येय असावे डोळ्यासमोर

प्रयत्नात फुलावा यशाचा मोहोर

मनात असावा एकच ध्यास

नेहमी करावा त्याकरिता अभ्यास

शिल्पा हिंमतराव पोहरे

बी.ए. तृतीय वर्ष

स्वच्छतेच्या वाटेवर भारतीय जनमानस

केशव टोंकर

बी. ए. द्वितीय वर्ष

'स्वच्छ भारत, स्वस्थ भारत' फक्त कागदावर मांडण्याची संकल्पना नव्हे, तर कृतीतून समोर आणण्याची गरज आहे. म्हणून भारतीय नागरिकाने आपल्या दैनंदिनीमध्ये स्वच्छता या विषयाला आवर्जून रुजविले पाहिजे. स्वच्छतेमुळे मनावर खूप परिणाम होतात, हे खरे आहे. कारण मनाची स्वच्छता ही बहिर्गत स्वच्छतेवर अवलंबून असते. मनाची स्वच्छता टिकविल्याने त्याचा परिणाम आपोआप आपल्या शरीरावर व स्वास्थ्यावर होतोच. भगवद्गीतेतही 'शौच' (स्वच्छता १६/३) हा दैवी गुण सांगितला आहे. तर 'न शौच' (अस्वच्छता) हा आसुरी गुण सांगितला आहे.

स्वच्छतेचा परिणाम फक्त आपल्यावरच होणार नाही, असे आपल्या देशाची उन्नतीदेखील या मार्गाद्वारे साधता येईल. सुंदर भारताची प्रतिकृती पर्यटकांना आकर्षित करून भारतीय अर्थव्यवस्था व रोजगाराच्या संधी उपलब्ध करून देऊ शकते. याचा परिणाम म्हणजे, भारतीय लोकांचे राहणीमान उंचावेल. एवढेच नव्हे, तर स्वच्छतेमुळे मानसिक विकारांवर सुद्धा ताबा मिळविला जातो. परिसराच्या स्वच्छतेवर परिसरातील लोकांच्या विचारांची स्वच्छता व वागणूकीवर सकारात्मक परिणाम पाहायला मिळतो.

यामध्ये स्थानिक प्रशासनाचाही खूप मोठ्या प्रमाणात सहभाग असायला हवा. स्वच्छतेचे महत्त्व पटवून देताना वेगवेगळ्या प्रकारच्या मोहिमा राबविण्यात याव्यात. यामध्ये लोकांना प्रात्यक्षिकाद्वारे स्वच्छतेचे महत्त्व पटवून देण्याचे धडे द्यायला हवेत. त्यामुळे नागरिकांमध्ये खूप मोठ्या प्रमाणात जागरूकता निर्माण होईल. अस्वच्छतेचा त्यांच्या मनावर, त्यांच्या परिवारावर कसा गंभीर परिणाम होतो हे त्यांना पटवून दिले पाहिजे. हे कार्य सरकारी खात्यांनी स्वच्छतेविषयी गंभीर स्वरूपात विचार करून योग्य ते नियम तयार करून भारतीय जनमानसापर्यंत पोहोचविण्याचे कार्य चांगल्या प्रकारे केले पाहिजे. यामुळे स्वच्छ भारत-स्वस्थ

भारत ही संकल्पना उजेडात येऊन त्याचा मोठा परिणाम भारतावर व भारतीय जनतेच्या स्वास्थ्यावर होईल.

स्वच्छता जीवनाचा आधार आहे.

स्वच्छतेचाच मनावर भार आहे.

म्हणूनच स्वच्छता या विषयाला धार आहे आणि हाच स्वच्छ भारत घडविण्याचा आधार आहे

कोण भागवणार भूक...

धरती आपली सुंदर सुंदर
हिरवळ आहे चोहीकडे
दिसते का कोठे वनराई
काँक्रीटची जंगले इकडे तिकडे
संथ वाहणाऱ्या सुंदर नद्या
मोजा त्यातील प्लॅस्टिकच्या बाटल्या
उंच उंच रम्य डोंगरावर
खाणीच्या नक्षी रेखाटल्या
रस्त्याकडील उभे उंच उंच वृक्ष
पानांचा रंग तांबडा की हिरवा
कोठे गेला तो सांजवेळी
जाणवणारा गारवा?
कधी जाग येईल मानवाला
कळेल कधी त्याला आपली चूक
एक दिवस निसर्गच नसेल
तर कोण भागवणार आपली भूक

संदेश सूर्यभान गवारगुरु

बी. ए. द्वितीय वर्ष

स्वच्छ भारत, समृद्ध भारत

संदेश गवारगुरु
बी.ए. द्वितीय वर्ष

मानवाने आपली बुद्धिमत्ता व विचार करण्याच्या क्षमतेचा जास्त उपयोग करून भौतिक प्रगती साधण्याच्या लालसेपायी प्रदूषणाचे संकट ओढवून घेतले आहे. मानवाच्या या व्यापारातून प्रदूषणाचे काही दुष्परिणाम झालेले आहेत. झपाट्याने कमी होणारे वन्यजीवन, निसर्ग, जीवनधारा आणि सतत वाढत जाणारे प्रदूषण यासारख्या महत्त्वाच्या विषयांकडे 'रिओ-डी-जानिरो' आणि जोहान्सबर्ग येथे झालेल्या वसुंधरा परिषदांनी जगाचे लक्ष आकर्षित करून घेतले. झपाट्याने बिघडत जाणाऱ्या परिस्थितीमुळे मानववंश आणि पृथ्वी यांच्या अस्तित्वाला धोका निर्माण झाला आहे. लोकसंख्या विस्फोट, दारिद्र्य, अंधाधुंद औद्योगिकीकरण, नियोजनरहित शहरीकरण आणि नैसर्गिक साधनसामग्रीचा अविचारी वापर या सर्वांमुळे सध्याची स्थिती निर्माण झाली आहे.

पाण्याला 'जीवन' असे म्हटले आहे. नद्यांना भारतीय संस्कृतीत 'माता' असे संबोधले जाते. पण, या नदीमातेला आपण आज विकृत स्वरूप देत आहोत. कारखान्यामधील विविध प्रकारचे टाकाऊ घटक, शहरी वस्त्यांमधील सांडपाणी यासारख्या अनेक मार्गांनी नद्यांचे पाणी दूषित होते. कारखान्यांतील रसायनमिश्रित पाणी नदीच्या पात्रात सोडले जाते. यामुळे नद्यांचे पाणी दूषित होते. याचे उत्तम उदाहरण म्हणजे गंगा नदी होय. गंगा नदीमध्ये

विविध प्रकारचे पाणी सोडण्यात येते. तसेच त्या ठिकाणी मृत व्यक्तींना जाळून त्यांच्या अस्थी टाकण्यात येतात. यामुळे ही नदी दूषित झाली आहे. आपले पंतप्रधान श्री. नरेंद्र मोदींनी 'गंगा स्वच्छ अभियानाला' सुरुवात केली आहे. नद्या स्वच्छ न केल्यास नदीचे पाणी गावातील लोक पितात, विविध प्रकारचे रोग यामुळे गावांत पसरलेले दिसतात. या संदर्भातील प्रतिबंधात्मक कायदे बहुतांशी कागदावरच आहेत. या कायद्यांच्या कठोर अंमलबजावणीच्या अभावामुळे प्रदूषण वाढत आहे. नद्या शुद्ध करण्याचा कार्यक्रम अग्रक्रमाने हाती घेणे आज गरजेचे बनले आहे.

'स्वच्छ भारत, समृद्ध भारत' या अभियानाची सुरुवात नरेंद्र मोदींनी केली. याच्या माध्यमातून आपला भारत देश स्वच्छ व समृद्ध करण्याचा त्यांचा प्रयत्न आहे. त्यांना आपला भारत देश चीन देशाच्या समान करायचा आहे. कारण, भारताचा विकास घडवून आणायचा असेल, तर आपला भारत स्वच्छ असेल, तर सर्व लोक निरोगी राहतील व स्वस्थ राहतील. यामुळे आपल्या देशाचा विकास घडून येईल. याकरिता आपल्यालाच प्रयत्न करावे लागणार आहेत. आपल्यामुळे आपला भारत देश हा स्वच्छ व स्वस्थ असा भारत देश बनणार आहे.

हे करून बघा....

कर्ज काढून सणवार करू नका...
दारू पिऊन धुंद होऊ नका...
कष्टाशिवाय जगू नका...
पैशामुळे माजू नका...
मुलाबाळांना शाळेत घातल्याशिवाय राहू नका...
औताचा बैल आणि दावणीची गाय थकली

म्हणून कसायाचे धन करू नका...
म्हाताऱ्या माणसांचा कंटाळा करू नका...
भुकेलेल्यांना अन्न द्या,
तहानलेल्यांना पाणी द्या,
जिभेवर ताबा ठेवा,
म्हणजे आयुष्य सुंदर वाटेला...

आशिष राऊत
बी.एससी तृतीय वर्ष

घरोघरी शौचालय : काळाची गरज

नितीन केळकर

बी.ए. प्रथम वर्ष

आजकाल गावांमध्ये शुद्ध हवा मिळेनाशी झाली आहे. गावे स्वच्छ व्हावीत यासाठी अनेक योजनांचा धडाका असतो, परंतु त्या अंमलात आणल्या जात नाहीत. शौचालयाच्या अभावाचा परिणाम ग्रामीण भागातील जनतेच्या आरोग्यावर, विकासावर होत असल्याचे दिसून येते.

गावामध्ये अन्न स्वच्छ नाही, पाणी स्वच्छ नाही, हवा स्वच्छ नाही. शहरातील रुग्णालयातील रुग्णांपैकी जास्तीत जास्त रोगी हे ग्रामीण भागातील दिसून येत आहेत. अलीकडे मलेरिया, डेंग्यूसारख्या रोगांची लागण गावाकडील माणसांना होताना दिसत आहे. अनेक माणसे डेंग्यूचे बळी ठरत आहेत. ग्रामीण भागातील माणसे मोठ्या कष्टाने चार पैसे मिळवितात, त्यांच्या सहाय्याने जीवन व्यतीत करणे त्यांच्यासाठी तारेवरची कसरत ठरत आहे. त्यातच घरातील मुलबाळं आजारी पडल्यास आणखीनच कठीण. त्यासाठी पैसा कुठून आणायचा, हा गंभीर प्रश्न गावकऱ्यांसमोर उभा राहतो. कधी ओला दुष्काळ, तर कधी कोरडा दुष्काळ यामुळे ग्रामीण भागातील शेतकरी, शेतमजूर कष्टाने आलेला दिवस पुढे ढकलत आहे. आपल्या मुलाबाळांच्या दवाखान्याच्या खर्चाची तोंडमिळवणी करण्यासाठी कुटुंबप्रमुखाला कर्जबाजारी व्हावे लागते.

अलीकडे गावांमध्ये उदासीनता दिसून येत आहे. पैसा नसल्यामुळे शौचालय बांधावयाचे मनात आले, तरी गावकरी ते बांधू शकत नाहीत. एकंदरीत सर्वप्रकारचे अभावग्रस्त जीवन गावकरी आज जगत आहेत. गावातील चैतन्य नाहीसे होत चालले आहे. याचे बारकाईने निरीक्षण केले, तर एकीकडे कष्टाने मिळविलेल्या पैशांची दवाखान्यात नासाडी, तसेच मुलाबाळांचे आरोग्य धोक्यात येणे हे केवळ उघड्यावरील शौचालयामुळे घडून येत आहे. गावांमध्ये आजही अत्यल्प पक्की शौचालये आहेत. एक-दोघांनी शौचालये बांधून गावाच्या स्वच्छतेचा प्रश्न

मिटणार नाही, तर संपूर्ण गावकऱ्यांनी आपल्या घरी कायमस्वरूपी शौचालय बांधणे व त्याचा त्याच कामासाठी उपयोग करणे हाच गावाच्या चांगल्या आरोग्यासाठी एकमेव उपाय आहे. संत गाडगे महाराजांनी स्वच्छतेसाठी आपले संपूर्ण आयुष्य खर्ची घातले. ग्रामीण भागामध्ये शौचालय बांधण्यासाठी सर्वांनी आता समोर येण्याची गरज आहे. संपूर्ण गावे हागणदारीमुक्त होणे गरजेचे आहे.

वरील गोष्टींचे पालन झाल्यास गावांमध्ये पूर्वीप्रमाणे निरोगी, स्वच्छ हवा वावरेल. गावातील महिलांचा सन्मान होईल. गावाकडे शहरातील लोकांचा ओघ सुरू होईल. आजारावर नियंत्रण राहील. आजारावर व्यर्थ खर्च होणार नाही. गावकऱ्यांचा पैसा कुटुंबाच्या विकासाकरिता उपयोगात येईल आणि ग्रामीण भागात आरोग्य नांदेल!

रात्र थोडीच उरली होती

जवळ होतो आपण तेव्हा अश्रूंचीही फुले होती

दूर जाताना मात्र मुकी तुझी माझी मुले होती

मुलगा तुझा मुलगी माझी वाटणी छान केली होती

नोकरीसाठी, नावासाठी माया आपली मेली होती

पत्र मी तुला, तूही मला हजारदा पाठवली केली

वेळेअभावी न वाचताच कपाटात साठवली होती

आई-बाप असूनसुद्धा मुलं आपली पोरकी होती

त्याच्यापेक्षा पाखरांची पिलेसुद्धा सुखी होती

काळरथाची चाके किती वेगाने फिरली होती

जवळ पुन्हा आलो तेव्हा रात्र थोडीच उरली होती

पल्लवी र. गोरे

बी.एससी तृतीय वर्ष

स्वच्छ भारत, स्वस्थ भारत

कु. रोशनी रोकडे

बी.एस.सी. तृतीय वर्ष

आपल्या देशात होऊन गेलेले थोर पुरुष महात्मा गांधी पर्यावरणाला स्वच्छ ठेवण्यासाठी नेहमी प्रयत्नशील होते. महात्मा गांधींचं असं स्वप्न होतं की, सर्व भारतीयांनी स्वच्छतेविषयी शिकावे आणि ते अंमलात आणावे. सर्व भारतीय आपल्या स्वतःच्या घराला आणि आजुबाजूच्या परिसराला स्वच्छ ठेवण्याचा प्रयत्न करतील, तर वेगवेगळे रोग पसरणे बंद होईल. त्यामुळे आपलं घर, गाव आणि देश सुंदर दिसेल.

स्वच्छतेसारख्या गोष्टींमध्ये आपला भारत देश विदेशांपासून खूप मागे आहे. भारत जर स्वच्छ असला, तर आपला दवाखान्यांमध्ये खर्च होणारा पैसा आपण जपून ठेवून त्याला योग्य मार्गी लावू शकतो. ज्यामुळे आपला देश विकासाच्या मार्गाने पुढे जाण्यास मदत होईल. गांधीजींच्या मते सफाई आणि स्वच्छता ही भारतीय नागरिकांची एक सामाजिक जबाबदारी आहे, जी आपण पार पाडली पाहिजे. कारण, ज्या देशात, ज्या

मातीत आपण राहतो त्याला स्वच्छ आणि स्वस्थ बनविणे आपले आद्यकर्तव्य आहे.

स्वच्छ भारतामुळे गोरगरिबांचे स्वास्थ्य सुधारेल आणि त्यामुळे भारताची सुद्धा आर्थिक स्थिती सुधारेल. या गोष्टींसाठी जर आपण पुढाकार घेतला, तर नक्कीच एक दिवस महात्मा गांधीजींचं स्वप्न आपणास पूर्ण होताना दिसेल. एक नवा भारत या जगापुढे उभा राहिलेला असेल, हे मी खात्रीने सांगू शकते.

‘भारत को स्वच्छ बनाना है।

सफाई की आदत को अपनाना है।।

गंदगी से छुटकारा पाना है।

इसे मेहनत से हमे सजाना है।।

एक सुंदर संसार बनाना है।

यही नारा हमें गुनगुनाना है।

भारत को स्वच्छ बनाना है।।’

स्वच्छता अभियान २०१५

(चाल : चांदणं चांदणं झाली रात)

अरे तरुणहो ठेवा जराशी जाण।

आता राबवूया स्वच्छता अभियान।।

रस्त्यावर कचरा येते रे

आरोग्य धोक्यात जाते रे।

वेळही वाया जाते रे

विनाकारण पैसा खाते रे।

आता सर्वांना ठेवायचं आहे ध्यान ।।१।।

आता राबवू...

सफाई करण्यात नाही कमीपण

नाही झुकत आपली रे मान।

गाडगे बाबांचं आहे वरदान

घ्यारे ऐकून कान उघडून।

वाढवू देशाचा आपण

अभिमान।।२।। आता राबवू...

ठेवा स्वच्छतेचे तुम्ही ध्यान

त्याने होईल देश महान।

दिला आदर्श असा घालून

सफाई करतात पंतप्रधान।

दिली करून सर्वांना ही जाण।।३।।

आता राबवू...

रोगराईला रोखायचं आहे

डेंग्यू मलेरियाला हाकलायचं आहे।

सान्यांचं आरोग्य वाचवायचं आहे

हेच पहिलं काम करायचं आहे।

सांगते सातारकर हीच देशाची खरी शान

आता राबवू स्वच्छता....

ज्ञानेश्वरी महादेव सातारकर

बी.एस.सी. द्वितीय वर्ष

एक पाऊल स्वच्छतेकडे....

पुरुषोत्तम गावत्रे

बी.ए. प्रथम वर्ष

राष्ट्रपिता महात्मा गांधी यांच्या जयंतीदिनापासून २ ऑक्टोबरला भारत स्वच्छता अभियानाची संपूर्ण देशभर सुरुवात झाली आहे. स्वतः पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी स्वतःपासून स्वच्छता अभियानाला सुरुवात केली, हा एक स्वागतार्ह निर्णय म्हणावा लागेल. यात काही संदेह नाही. आज भारताची लोकसंख्या जवळपास १२८ कोटींच्या घरात आहे. वाढते प्रदूषण ही देशासमोरील एक ज्वलंत समस्या आहे. देशातील नद्यांच्या प्रदूषणाचीही समस्या बिकट होत आहे. देशात आज निर्माण होणाऱ्या नानाविध समस्या बघता त्याची सोडवणूक होणे ही काळाची गरज आहे. सद्यस्थितीत देशातील घाणीचे साम्राज्य बघता आता प्रत्येक देशवासीयाने स्वच्छतेचा मूलमंत्र अंगिकारला पाहिजे.

जर देश निर्मल बनला, तर एक स्वागतार्ह बाब ठरेल. स्वच्छतेच्या अभियानाला खऱ्या अर्थाने सुरुवात झाली हे खरे, परंतु देशातील जनतेचा भरघोस प्रतिसाद मिळायलाच पाहिजे. नाहीतर सरकारने अभिनव उपक्रम हाती घ्यायचे आणि जनतेने त्याला प्रतिसाद द्यायचा नाही. त्यामुळे देशातील समस्या, रोगराई ही वाढतच राहील. समग्र देशाला स्वच्छतेची शिकवण देणारे महात्मा गांधी, ग्रामस्वच्छतेचा मूलमंत्र देणारे विदर्भाच्या पावन

भूमीत जन्मास आलेले कर्मयोगी संत गाडगेबाबा, राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज यांची आदर्श प्रेरणादायी विचारसरणी आता आम्ही आत्मसात केलीच पाहिजे.

माझा भारत देश जगात सुजलाम्-सुफलाम्, सुंदर-स्वच्छ, प्रदूषणमुक्त कसा राहील यासाठी देशातील नागरिकांनी आता संकल्प केलाच पाहिजे. संत गाडगेबाबा, राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज यांनी संपूर्ण आयुष्यभर स्वच्छतेचा संदेश दिला. केवळ महापुरुषांच्या जयंत्या व पुण्यतिथ्या साजऱ्या करून केवळ त्या दिवसापुरतेच आम्ही संकल्प करतो व नंतर आम्हाला त्याचा विसर पडतो. हे आता कुठपर्यंत चालायचे? मा. पंतप्रधानांनी दिलेला स्वच्छ भारत अभियानाचा संदेश प्रत्येक भारतीयाने कृतीतून साकार केल्याशिवाय खऱ्या अर्थाने निर्मल, स्वच्छ भारताची, बलशाली राष्ट्राची कल्पना साकार होणार नाही.

खऱ्या अर्थाने भारताला महासत्तेच्या दिशेने प्रवास करायचा असेल, तर एक स्वयंपूर्ण, बलशाली राष्ट्र निर्माण करायचे असेल, तर देशाचा भावी आधारस्तंभ असलेला नवतरुण तसेच देशातील सुजाण नागरिक आता जागृत झालाच पाहिजे. तेव्हाच भारत एक महासत्ता भावी काळात होईल.

सुंदर माझा देश

अभिषेक बाहेकर
बी.सी.ए. अंत्य वर्ष

आपला देश हा कृषिप्रधान देश असून, येथे संस्कृतीमध्ये विविधता आहे. मग एवढं सर्व असूनही आपण स्वच्छतेच्या बाबतीत मागे का? आपण भारत माझा देश आहे, असे गर्वाने म्हणतो, मग माझ्या देशात एवढी अस्वच्छता का? जागोजागी कचरापेटी असूनही आपण त्याचा उपयोग करीत नाही. रस्त्यावर केरकचरा, डबके साचलेले असतात. मित्रांनो, आता बसं झाली ही अस्वच्छता. आता तरी कामाला लागा आणि अस्वच्छतेवर मात करूया. रोगराई नष्ट करूया आणि आपल्या भारतमातेला सुंदर आणि निरोगी बनवूया. स्वच्छता हा आपल्या भूमातेचा दागिना आहे आणि तिला सुंदर बनविणे व तिची रक्षा करणे, हे आपले कर्तव्य आहे.

महात्मा गांधींनी स्वच्छ भारताचे स्वप्न पाहिले होते. चला त्यांचे स्वप्न पूर्ण करूया. पंतप्रधान नरेंद्र मोदींच्या 'स्वच्छ भारत अभियानाला' पाठिंबा देऊया. चला आपण शपथ घेऊया की, २ ऑक्टोबर २०१९ म्हणजे महात्मा गांधीजींच्या १५० व्या जयंतीपर्यंत संपूर्ण भारताला अस्वच्छतेपासून मुक्त करूया. स्वतःपासून सुरुवात करूया. जसे आपण स्वतःचे घर स्वच्छ ठेवतो, तसेच गाव, शहर स्वच्छ ठेवूया. रस्त्यांप्रमाणे, आकाशही स्वच्छ ठेवायला हवे.

प्रदूषणामुळे वातावरण दूषित होत आहे.

चला मित्रांनो, आपण एक काम करूया. Facebook वर 'Clean-India' म्हणून पेज आहे. त्यावर आपण जिथे कोठेपण असाल, किंवा प्रवास करत असाल, तुम्हाला कोठे घाण, अस्वच्छता दिसली, तर त्याचा फोटो काढून तिथला पूर्ण पत्ता लिहून अपलोड करा. आणि या पेजच्या माध्यमातून तेथील लोकांना स्वच्छतेसाठी जागृत करा. झाडू घेऊन फोटो काढल्यापेक्षा, झाडलेल्या परिसराचा फोटो काढा. फक्त दिखावा नको, तर कृती करा. तुम्ही स्वतः स्वच्छ केलेल्या परिसराचा फोटो अपलोड केला, तर त्याहून जास्त Likes तुम्हाला मिळतील, अशी माझी खात्री आहे. संत गाडगेबाबांनी गावं झाडून स्वच्छ केली होती. आपण गल्ली नाही का झाडू शकत?

आपल्या देशातील ऐतिहासिक वास्तूंची स्वच्छता राखूया. मग गर्वाने म्हणूया, 'भारत माझा सुंदर देश आहे.' मग वाट कसी पाहताहात, चला उठा आणि कामाला लागूया. देशाला स्वच्छ आणि निरोगी बनवूया. एक दिवस आपला देश हा जगातील सर्वात स्वच्छ आणि विकसित देश म्हणून ओळखला जाईल.

मी तर सुरुवात केली आहे, तुम्हीही केलीच असेल....

स्वच्छ भारताविषयी सकारात्मक दृष्टिकोन

कु. मेघा सरांग

बी. कॉम. द्वितीय वर्ष

भारत असे नाव काढताच आपली मान ताठ होते. भारताविषयी एक वेगळंच आपुलकीचं नातं निर्माण झालं आहे. सर्वांनाच आपला भारत, आपला देश याविषयी खूप-खूप अभिमान आहे. अगदी आपल्या देशाबद्दल कुणीच चुकीचं ऐकून घेत नाही. आपल्याला जर इतकाच आपल्या देशाचा अभिमान वाटतो, मग जेव्हा आपलीच माणसे दुःखात असतात तेव्हा लोकांची आपुलकी कोठे जाते? भारत हा कृषिप्रधान देश आहे. अनेक प्रकारच्या जाती, जमाती त्यात वावरत आहेत. भारताने एकप्रकारची शाल ओढलेली आहे. अनेक रूपात व रंगात ते आपल्याला दिसत असते. भारताची आताची परिस्थिती ही आहे, स्वतः कमवा आणि स्वतः खा. आज प्रत्येकजण आपला विचार करतो आहे. कुणालाच कुणाची काळजी नाही. आज आपण पाहतो, आपला भारत किती उंच स्थानावर आहे. पण, एक प्रश्न स्वतःला विचारा, आपला भारत स्वच्छ आहे का, स्वस्थ आहे का? प्रत्येकजण आपापला विचार करून मोकळे होतात. आपणच जर आपल्या घरात, आपल्या गावात, शहरात, दारात कचरा टाकून आपणच रोगांना आमंत्रण देत आहोत ना, मग आपणच जर असे करू तर, आपला भारत स्वच्छ राहणारच नाही. आणि स्वस्थ पण राहू शकणार नाही. आज लोकांनी त्यांच्या सर्व जबाबदाऱ्या घेतल्या. त्यांच्या कुटुंबाची, नातेवाईकांची..... मग हे लोक भारताची जबाबदारी केव्हा घेणार? आज आपण पाहतो, वृक्षतोड किती मोठ्या प्रमाणात होत आहे. जंगलातील प्राणी शहराकडे का स्थलांतर करतात, आपणच त्यांचे घर तोडत आहोत. मग ते नाही शहराकडे येणार?

आपल्यावर परिणाम करणारी कोणतीही बाह्यशक्ती म्हणजे, आपला आजुबाजूचा परिसर आपण कशाप्रकारे ठेवतो, ते होय. भारत आपल्याला पुन्हा घडवायचा आहे. त्याची सुरुवात आपणच आपल्या छोट्याशा घरातून करायची आहे. आपल्यालाच समोर

येऊन आपला भारत स्वस्थ, स्वच्छ बनवायचा आहे. त्यात आपल्याला आपल्या आजुबाजूच्या पर्यावरणाची सर्वात आधी काळजी घेतली पाहिजे.

(Unsustainable Development) असुरक्षित विकास : पर्यावरणातून होणारा विकास हा आपल्यासाठी सुरक्षित असावा, पण आजच्या लोकांना जो काही विकास होतो, तो असुरक्षित वाटतो. मानवी जीवन जगत असताना निसर्गात चमत्कार घडतात व त्याची झळ मानवजातीला, सजीवांना, मुक्या प्राण्यांना पोहोचते.

भारत हा एक विविध प्रकारच्या मानवाला नेहमी प्रोत्साहित करतो. मग आज आपले आपल्या भारताविषयी कर्तव्य आहे, ते आपण करायलाच पाहिजे.

उदा. जंगलातील वृक्षतोड थांबविणे, परिसरात, परसात वृक्षारोपण करणे, गाव स्वच्छ करणे.

भारतीय समाज हा अंधश्रद्धाळू आहे. संतती ही ईश्वराची देणगी आहे, असे प्रामुख्याने आपल्या देशात अज्ञानापोटी मानले जाते. आपल्या शेतकरी बंधूंना शेती व्यवसायासाठी अनेक प्रकारच्या मनुष्यबळाची आवश्यकता वाटते, पण लोक आज आपली शेती सोडून शहरात नोकऱ्यांकरिता धाव घेतात. आपल्या गावाची शुद्ध हवा व शहरात गेल्यावरची हवा यात खूप मोठा फरक आहे. आज प्रत्येकजण एकमेकांवर कामे लोटताना दिसतो. एखादा जर समोर येऊन गाव स्वच्छ करायला लागला, तर दुसरे त्याला बोलून बाजूला होतात. आपण जिथे राहतो तिथली स्वच्छता करायला आपल्याला कसली लाज. बदल हा जीवनाचा नियम व तो प्रत्येक वाटेवर होणारच. काही वेळेला आपण जे ठरवितो ते होत नाही, पण कधी-कधी जे ठरवीत नाही ते होऊन जाते. आपण तर स्वच्छ व स्वस्थ राहण्याची तयारी करूच, पण ही तयारी जर आपल्या आजुबाजूच्या लोकांची असेल, तर फारच छान! पण, बऱ्याच लोकांना अचानक झालेले बदल मान्य नसतात. त्यामुळे

ते यातून हात काढताना दिसतात. आपल्या या लोकांना स्वप्न पाहायचे आहेत नं, तर मोठेच पाहू, लहान कशाला पाहायचे. आपण आपली योजना तयार करण्यासाठी खर्च केलेला एक मिनिट ती योजना अमलात आणताना आपले दहा मिनिटे वाचवतो.

भारताला आपणच आपल्यापासून स्वच्छ व स्वस्थ राहण्यासाठी प्रयत्न करू. सुरुवातीला अपयश येईल, पण माणसाला आयुष्यात अपयश पाहिजेच. त्याशिवाय यशाची मजाही येणार नाही. अपयशात माणूस अधिक मजबूत बनतो. अपयशाने माणसाला निर्णय दृढ होतो. अपयशाचं स्वागत करून अपयशांना चकित करा, पुढे निघून जा. निश्चयी माणसाला कुणी थांबवू शकत नाही. अनिश्चयी माणसाला थांबवण्याची गरजच पडत नाही. तो जागेवरून निघतच नाही. आपल्याच सवयी आपल्यावर राज्य करत असतात. मग सवयी लावायच्या, तर त्या चांगल्याच, वाईट कशाला? आपणच जर आपले काम व आपलं भारताविषयी असलेले कार्य आपल्यापासूनच सुरू केले, तर बिघडलं कुठे? यशस्वी ते होतात जे निराश करण्याच्या परिस्थितीला महत्त्व देत नाहीत. आपल्या कृतीमुळेच आपण यशस्वी होऊ व आपला भारत सुद्धा. लक्षात ठेवा कृतीच सर्वकाही आहे. जोपर्यंत तुम्ही पाऊल उचलणार नाही तोपर्यंत तुम्ही त्याच जागेवर राहाल. आणि जितक्या लवकर तुम्ही कामाला लागाल, तितक्या लवकर तुम्ही तुमच्या ध्येयाच्या जवळ पोहोचाल. आपलं ध्येय आपला भारत स्वच्छ व स्वस्थ असावा, हेच आपल्या तरुण पिढीचे स्वप्न असायला पाहिजे.

माणूस परिस्थितीची निर्मिती नाही,
परिस्थिती माणसाची निर्मिती आहे.

आज प्रत्येक तरुण पिढीचे एक कर्तव्य म्हणजे आपण, आपले कुटुंब, परिसर व घर-गाव स्वच्छ ठेवून प्रत्येकाला स्वस्थ जीवनदान देऊ. शेवटी एकच सांगावसं वाटते...

ध्येय निश्चित करा,
तुमच्या ध्येयाला मनात कोरून टाका,
ध्येयाने झपाटून जा,
यश तुमच्याकडे अक्षरशः ओढलं जाईल.....

Be Clean

मोदींच्या स्वच्छ भारत अभियानासाठी
हातात धरला झाडू करत होतो साफसफाई
तेव्हा विविध विचार लागले मनामध्ये घोळू
झाडुनी तर देश होईल स्वच्छ
आणि प्रत्येक शहर होईल सुंदर
तसेच गंगेचे जलही होईल शुद्ध
यातच मनातील दुसऱ्या बाजूने विचार करू लागले
जसा होतो आहे देश स्वच्छ
तसेच भारतीय मने होतील का स्वच्छ नि शुद्ध
विसरतील का आपल्यातीलच द्वेष
आणि होतील का मनाने रिफ्रेश
चालेल का झाडूची जादू
कराल का खऱ्या अर्थाने स्वच्छ अभियान सुरू
विश्वास ठेवा स्वकर्तृत्वावर
स्वच्छ अभियानाचा अविष्कार घडेल या पृथ्वीतलावर
मीही आहे मोदीजींचा फॅन
म्हणून सांगतो आहे तुम्हा छान
करून स्वतःहून सुरुवात
मिळेल तुम्हाला आपल्यांची साथ
आणि जोमाने देऊ मोदींच्या अभियानास साथ
करू नका नुसता दिखावा
नाहीतर उद्या आपल्यालाच येईल भूतकाळाचा पस्तावा
त्यासाठी हवे आहेत स्वच्छ मने आणि कर्तृत्ववान हात
सर्वानी हातात झाडू घेऊन करून अस्वच्छतेवर मात
तर मग सुरू करून स्वच्छ भारत अभियान
वाढवू भारताची अवघ्या विश्वात शान

अमित हाडोळे
बी.सी.ए. तृतीय वर्ष

स्वच्छतेतून समृद्धीकडे

कु. मेघा म. पाचरे
बी.एस.सी. द्वितीय वर्ष

'शाळेतील पहिला धडा जोडक्षराने सुरू होत नसला, तरी आयुष्यातील पहिला धडा जोडक्षराने सुरू होतो. तो धडा म्हणजे कर्तव्य!' खरंच स्वतंत्र भारताचे नागरिक म्हणून आपल्याला जेवढे अधिकार आहेत, तेवढीच कर्तव्ये सुद्धा आहेत. हे मात्र आपण बरेचदा विसरून जातो. स्वातंत्र मिळवून देणाऱ्यांनी आपल्या कुठल्याही अधिकाराचा विचार न करता फक्त आपली कर्तव्ये पार पाडली आणि त्याचाच उपयोग घेत आज आपण केवळ आपल्या अधिकाराविषयीच बोलत असतो.

कुठल्याही नाण्याला दोन बाजू असतात. तसंच, सुसंस्कृत देशाचे सुशिक्षित नागरिक म्हणून आपल्याला सुद्धा आपले अधिकार आणि कर्तव्ये या दोन्ही बाजू बघायला हव्यात.

'ही माय थोर होईल वैभवे दिव्य शोभेल
जगतास शांती देईल तो सोन्याचा दिन येवो!'

असे साने गुरुजी यांनी म्हटले होते. आणि आज खऱ्या अर्थाने आपल्याला त्यांचे म्हणणे प्रत्यक्षात उतरवायचे आहे. मा. पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी दि. २ ऑक्टोबर २०१४, गांधी जयंतीच्या पर्वार 'स्वच्छ भारत स्वस्थ भारत' या अभियानाला प्रारंभ केला. गांधीजींचे 'स्वच्छ भारताचे' स्वप्न साकार करण्यासाठी हा आपला छोटासा प्रयत्न. संत गाडगेबाबा सुद्धा स्वतः एक अक्षरही शिकलेले नसताना आपले अवघे आयुष्य त्यांनी स्वच्छतेसाठी वेचले. कारण, जिथे स्वच्छता असे, तिथेच सुदृढ आरोग्य नांदते आणि म्हणूनच 'स्वस्थ भारतासाठी' आपल्याला 'स्वच्छ भारत' या अभियानासाठी ठोस पावले उचलावी लागतील. मग, या अभियानाची सुरुवात दिल्लीत झाली असली, तरी गल्लीत मात्र आपल्यालाच करावयाची आहे. कारण Mission यशस्वी करण्यासाठी कुणी एक-दोन लोकांनी पुढाकार घेऊन होणार नाही. तर, त्यासाठी आम्हा १२१ कोटी लोकांना एकत्र येऊन काम करणे गरजेचे आहे. आणि काम करायचे म्हणजे काही

विशिष्ट दिवशी हातात झाडू घेऊन त्याचे छायाचित्र काढून ते प्रसारमाध्यमांपर्यंत पोहोचवणे इतकेच नव्हे, तर आत्मियतेने ते करायला हवे. जेव्हा आपले हे निश्चय, आत्मियता आणि त्याबद्दल तळमळ आणि देशाचे नागरिक म्हणून बजावलेले कर्तव्य हे सर्व एकत्र येतील, तेव्हा २०१९ पर्यंत 'स्वच्छ भारत' हे स्वप्न न राहता प्रत्येक जण प्रत्यक्षात अनुभवत असेल. कारण

'बुलंद हो इरादे, बुलंद हो हौसले
तो मंजिल है आसान ।'

ते स्वप्न जरी सोपे वाटत असले, तरी प्रत्यक्षात साकार होणे खूप कठीण आहे. काहीजण म्हणत असतील की, काश्मीरपासून कन्याकुमारीपर्यंत भारत स्वच्छ करायचा आहे, कसा करणार? पण, हेही तितकेच खरे आहे की, शंभर पावले चालायचे असल्यास पहिले पाऊल टाकावेच लागेल. फक्त त्यासाठी आपला उद्देश 'देश स्वच्छ करणे' हाच असावा, प्रसिद्धी किंवा नाव मिळविणे हा नसावा. कारण इथे आपल्याला वैयक्तिक प्रसिद्धीपेक्षा 'जगात माझा भारत कशाप्रकारे सुंदर होईल' हा विचार जास्त महत्त्वाचा ठरतो. त्यासाठी सुरुवात तर आपली यशस्वी झाली आहे. म्हणजे अर्धी मंजिल आपण मिळविली आहे. आपल्या कष्टाचे फळ आपणाला नक्कीच मिळेल आणि हे फक्त २०१४-२०१९ पर्यंत नसून, आपण नेहमीसाठी हे "Mission" आणि गांधीजींचे स्वप्न डोळ्यासमोर ठेवायला हवे. फक्त बदल आपण आपल्यापासून करायला हवा.

आणि एक दिवस संत ज्ञानेश्वरांच्या भाषेत आपण हे उद्गार जरूर काढू,

'इवलेसे रोप लाविले द्वारी
तयाचा वेलु गेला गगनावरी
मोगरा फुलला, मोगरा फुलला
फुले वेचिता बहरु कळियासी आला'

स्वच्छतेचा संकल्प

कु. सोनाली बावने
बी.एससी. प्रथम वर्ष

सध्या आपल्या भारत देशात स्वच्छता अभियान मोठ्या उत्साहाने सुरू आहे. याचा अर्थ म्हणजे, लोकांच्या मनात थोडाफार बदल होत आहे. म्हणजेच परिसर स्वच्छ ठेवण्याआधी मनाची स्वच्छता करणे फारच गरजेचे आहे. जोपर्यंत आपण मनापासून या स्वच्छतेची सुरुवात करणार नाही, तोपर्यंत परिसर स्वच्छ होणारच नाही.

आपण आपलं घर स्वच्छ ठेवतो. एकदम छान... कारण पाहुणे किंवा जो ही आपल्या घरी येतो त्याला आपल्या घरात प्रसन्न वाटलं पाहिजे, हा त्यामागचा उद्देश असतो. पण, हा विचार एवढाच मर्यादित न ठेवता त्याचा देशासाठीही अवलंब करायला हवा. कारण, विदेशी पाहुण्यांनाही आपली वैभवसंपन्नता कळावी व त्याचबरोबर आपल्यालाही प्रसन्नता वाटावी.

आपण आपल्या घरातील कचरा अंगणात आणून टाकतो... पण, आगपेटीची काडीही त्या कचऱ्याला लावत नाही. आणि मग तोच कचरा याच्या अंगणात उडतो, त्याच्या अंगणात उडतो मग आलं भांडणाला उधाण!

आपल्या परिसरात आता काही ठिकाणी घंटागाडी फिरत असते. पण, त्यात कचरा न टाकता आपण तो आपल्या शेजारच्या रिकाम्या प्लॉटमध्ये टाकतो व तो प्लॉट Dumping ground बनून जातो. मग, तिथेच मच्छरांची पैदास होते आणि मग काय डेंग्यू, मलेरिया, प्रत्येकाच्या घरात या आजारांचे रुग्ण हमखास दिसून येतात.

आणि हं! महत्वाचा मुद्दा म्हणजे, हागणदारीमुक्त गाव. यासाठी अनुदान तर मिळतंच की, प्रत्येक घरी एक शौचालय बांधणे अनिवार्यच. पण, ते शौचालय कागदावर बांधून त्याचा उपयोगही कागदपत्रांवरच होताना दिसतो. आणि काही लोकांजवळ दहा हजारांचा मोबाईल मात्र हमखास दिसतो, पण घरात नसतं ते शौचालय. आणि मग काय, अनेक आजार आ वासून उभेच

असतात आपल्यापुढे.....

आपण बाहेर गेल्यावर काहीतरी पाकिटातील खाद्यपदार्थ विकत घेतो. त्याचा जो कागद असतो तो रस्त्यावर फेकून न देता तो कचरापेटीत टाकावा आणि जर तिथे कचरापेटीची सोय नसेल, तर आपल्या बॅगमध्ये टाकून घरी आल्यावर तो फेकावा. आता असे करत असताना काही लोक म्हणतील, आपल्या एकट्यामुळेच थोडीच हे होणार, याला सर्वांनी करायला हवं. पण, आपलं पाहून उद्या सर्वजण हे करतील आणि ती सुरुवात आपल्यापासून का करू नये?

जर देश स्वच्छ ठेवायचा असेल, तर आपली मानसिकता बदलावीच लागेल. आपण जोपर्यंत माझं म्हणून काम करणार नाही तोपर्यंत हे सर्व बदलणार नाही. हा देश माझा म्हणूनच काम करायला पाहिजे. जिथे तिथे लोक घाण करून ठेवतात. आणि आपल्याला तर माहिती आहे की, जिथे स्वच्छता तिथे लक्ष्मी नांदते. मग, ही सर्व धडपड तर करायलाच पाहिजे. तर मग फक्त लक्ष्मीसाठी नाही, तर बदल घडवण्यासाठी.....

‘कचरा करणं थांबवा आता,
नाहीतरी रुसेल ही धरणी माता’

स्वच्छ भारत, स्वस्थ भारत

कु. अंजली करांगे

बी.ए. प्रथम वर्ष

ज्याप्रमाणे भारताचे लढवय्ये आपल्या देशाचे प्रतिनिधित्व करत रात्रंदिवस आपल्या देहाची आहुती देतात. ते सैनिक आपलं कर्तव्य व्यवस्थितरित्या पार पाडतात. मग आपण एक कर्तव्यवान नागरिक म्हणून आपली जबाबदारी पार पाडायला नको का? आपण सगळ्यांनी 'स्वच्छ भारत, स्वस्थ भारत' अशी मोहीम राबवायला हवी. एक मनुष्य संपूर्ण भारत जरी स्वच्छ करू शकत नसला, तरी आपण आपल्या घराजवळील परिसर स्वच्छ केला आणि प्रत्येक नागरिकाने स्वच्छ भारत आदर्श समोर ठेवला, तर हा संपूर्ण भारत स्वच्छ होईल.

गावात व छोट्या-छोट्या शहरात कचऱ्याचे ढीग साचतात. ते ढीग कसे बरे साचत असतील? त्या ढिगाजवळून येताना आपण किळसवाणेपणे पाहतो आणि त्या जागेवरून लवकरात लवकर निघून जाण्याचा प्रयत्न करतो. असे प्रत्येकजण करतो. परंतु, आपण एकदा तरी विचार केला की, याला जबाबदार कोण? कचरा आपण करतो राहायचा आणि शासनावर बोट उचलायचे आणि काय तर म्हणे, 'शासन काम करत नाही!' परंतु ही स्वच्छ भारताची मोहीम भारतातील शासनाने आणि व्यक्तिपरत्वे नागरिकाने पार पाडली, तर अस्वच्छतेचा प्रश्नच मुळी राहणार नाही.

अस्वच्छतेमुळे कितीतरी समस्या उद्भवतात. गरिबांना चाळीत, झोपडीत राहण्याव्यतिरिक्त पर्याय नसतो. चाळीतील सांडपाणी, ओला कचरा यामुळे नकळतच अनेक आजारांना आपण बोलावत असतो. आजार झाले की दवाखान्याची चंगळ आलीच. दवाखान्यातील टाकाऊ वस्तूंची जागा ही कचऱ्याच्या ढिगाऱ्यात असते. एकंदरीत हे चक्र असंच चालू राहातं. याला पण जबाबदार आपणच नं! मग का आपण दवाखान्यात जाऊन पैसे व्यर्थ घालविण्यापेक्षा आधीच का आपण आपला परिसर स्वच्छ ठेवत नाही? आपण जिथे राहतो तिथे कचरा करतो. परंतु,

हा विचार करत नाही की, कचरा व प्रदूषण केल्याने त्रासही आपल्यालाच होणार. मेहनत ही फक्त स्वच्छ भारतावर करून चालणार नाही, तर स्वच्छ भारतामुळे स्वस्थ होईल. 'स्वच्छ भारत, स्वस्थ भारत' करूया हा दृष्टिकोन ठेवूनच आपण आजारांना आळा घालूया व स्वच्छ व स्वस्थ निर्मळ भारत निर्माण करूया. ही जबाबदारी आपली आहे व ती कर्तव्यनिष्ठेने पार पाडूया. या वसुंधरेवर आपण प्रेम करण्याचे मोठ-मोठे उदाहरण देत असतो. परंतु, तिची काळजी घेण व तिला कुठल्याही प्रकारची इजा होऊ न देणे ही आपली जबाबदारी आहे. फक्त गरज आहे ती कर्तव्याची जाणीव ठेवून मोहीम अंमलात आणायची. शूरवीर सैनिक, या वसुंधरा सृष्टीमातेसाठी आपल्या कुटुंबापासून दूर राहून या सृष्टीचे रक्षण करतो. त्यावरील देवाने बनविलेल्या मानव या सुंदर रचनेचे तो रक्षण करतो आणि दुसरीकडे आपण प्लॅस्टिकच्या पिशव्या सांडपाण्यात टाकतो व प्रदूषण वाढवतो. कचऱ्याची योग्य विल्हेवाट लावू व 'स्वच्छ भारत व स्वस्थ भारत' करूया.

'चला डोळस बनूया

प्रदूषणाला आळा घालूया'

- * रात होगी तो चांद भी दुहाई देगा
सुबह आयेंगी तो सूरज भी रोशनी देगा
स्वच्छता होंगी तो
स्वास्थ्य भी स्वस्थ होगा
- * स्वच्छता का वचन सभी देते है
पर निभाता है कोई-कोई
कचरा सभी फेंकते है
पर उठाता है कोई-कोई

वृषाली श्रीकांत काळणे

बी.ए. प्रथम वर्ष

स्वच्छ भारत, सुंदर भारत

कु. पूजा सिरसाट
बी.सी.ए. प्रथम वर्ष

'ह्या देशाला
विकसित करण्याचे स्वप्न पाहुनी
ह्या देशाला नेहमी
स्वच्छ आणि सुंदर ठेवुनी
घडवूया हे राष्ट्र आम्ही
नेहमी सज्ज होऊनी'

शाळेत घेतलेली प्रतिज्ञा सगळ्यांना आठवते की, 'भारत माझा देश आहे.' मग, त्या देशाची 'माझा देश' म्हणून काळजी का घेतली जात नाही? आपले घर सुंदर दिसावे म्हणून आपण त्याची जशी काळजी घेतो, तशी काळजी आपण आपल्या देशाची का घेऊ शकत नाही?

आपण आपले या देशाविषयीचे कर्तव्य पार पाडण्यात कुठे कमी तर पडत नाही ना.....? हा विचार केलाय का कुणी? आपले काम आपण कसे करावे, आपले कर्तव्य आपण कसे पार पाडावे, हे सांगण्यासाठी वेगवेगळे कार्यक्रम राबविल्या जातात. वेगवेगळ्या कार्यातून आपले कार्य आपल्याला आठवून दिल्या जाते, हा विचार करूनच वाईट वाटते.

आपला परिसर सुद्धा आपण स्वच्छ ठेवू नये का.....? आजकाल जिथे तिथे कचऱ्याचे ढीग पडलेले दिसतात. त्याच कचऱ्यामुळे व आपल्या दुर्लक्षितपणामुळे अनेक आजार आपल्याला आमंत्रित करीत असतात. शाळा, महाविद्यालय, दवाखाना अशा सार्वजनिक ठिकाणी सारखीच परिस्थिती दिसून येते. आणि हीच परिस्थिती बदलण्यासाठी चक्र आपले पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी सुद्धा स्वच्छता अभियानाला एक योग्य ते स्वरूप दिले. जर पंतप्रधान स्वतः हातात झाडू घेऊन देशातील रोगराई व कचऱ्यापासून देशाला मुक्त करण्याचा प्रयत्न करू शकतात, तर आपण का नाही....?

आपण आपल्या घरातला रोजचा ८४% कचरा रिसायकल

करू शकतो, पण आपण तसे करत नाही. कचरा घेतो आणि फेकतो. यामुळेच जिथे-तिथे कचऱ्याचे ढीग तयार होतात, दुर्गंधी पसरते, रोगराई पसरते आणि याला कारणीभूत तुम्ही निसर्गाला कसे ठरवू शकता? आपल्या वाईट सवयींचे खापर तुम्ही निसर्गावर कसे फोडू शकता? म्हणतातही कसे, 'आजकालच्या बदलत्या वातावरणाला जबाबदार फक्त हा निसर्गच आहे.'

त्यात दिवसेंदिवस वाढत चाललेला प्लास्टिकचा वापर आपण का टाळू शकत नाही? येता-जाता प्लास्टिकच्या पिशव्या आपण रस्त्यावरच टाकून देतो. जसे की, चॉकलेटचे रॅपर, कुरकुरे-वेफर्सचे रॅपर. आपल्याला कचरापेटी हा शब्द आठवतच नाही का? कुडा-कचरा वाटेल तेथे टाकून देणे, रस्त्यावर व सार्वजनिक ठिकाणी थुंकणे याला आपण आपले योग्य वर्तन मानत असून, तर या देशाचे आम्ही कर्तबगार नागरिक आहोत, असे म्हणून स्वतःच्याच नजरेत स्वतःची मान खाली घालून घेऊ नका. त्यामुळे स्वच्छतेकडे योग्य लक्ष द्या.

आपले भविष्य व आपली निगा राखणे आपल्याच हातात असते. त्यामुळे जर स्वच्छता असेल, तर वातावरणही प्रसन्न राहील व तुमची प्रकृतीसुद्धा. मग गांधीजींच्या स्वप्नातील सुंदर व स्वच्छ भारत आपल्याला नक्कीच एक दिवशी पूर्ण झालेला दिसेल व त्यांचेही स्वप्न निश्चितच संपूर्ण होताना दिसेल.

म्हणून भारत स्वच्छ व सुंदर करण्याचा प्रयत्न करा.

'गांधीजींच्या स्वप्नातील सुंदर भारत

आता आपल्याला घडवायचा आहे,

मोर्दींच्या योजनेला आपल्याला

उत्स्फूर्त प्रतिसाद द्यायचा आहे,

आपले कर्तव्य निष्ठेने समजून

हा भारत देश आपल्याला घडवायचा आहे,

हा भारत देश आपल्याला घडवायचा आहे.'

स्वच्छ भारत, स्वस्थ भारत

कु. प्रियंका कुकडे
बी.सी.ए. प्रथम वर्ष

‘कचरा आहे शत्रू, मानवाचा खरा
म्हणून त्याला नाहीसे करायचा विचार करा,
कचऱ्यामुळे वाढते आपली रोगराई
म्हणून स्वच्छता पाळण्याचा प्रयत्न करा,
ताई आणि माई.....’

स्वच्छता ईश्वरी तत्त्व आहे. वन, सागर, पर्वत, नदी या सर्व गोष्टींना निसर्गप्रदत्त एक सौंदर्य आहे. निसर्गाला या सर्व गोष्टींची साफसफाई करण्याची गरज पडत नाही. निसर्गतःच या गोष्टी घाण होत नाही, पण मनुष्य मात्र या सर्वांना घाण करीत आहे. तसेच, मनुष्य हे काही निर्माण करतो, ते मात्र नेहमीच साफ ठेवण्याची, दुरुस्त करण्याची गरज पडते.

महात्मा गांधींनी ज्या भारताचे स्वप्न पाहिले होते, ते फक्त राजनीतीमधील स्वातंत्र्य नव्हते, तर एक स्वच्छ देश याची कल्पना होती. गांधीजींनी गुलामी आणि पारतंत्र्याला तोडून भारताला स्वातंत्र्य दिलं, आता आपलं कर्तव्य आहे की, ‘कचरा व त्यापासून होणारी रोगराई’ यांना दूर करून भारताला स्वच्छ व स्वस्थ बनवू. मी शपथ घेते की, मी स्वच्छतेविषयी निष्ठा ठेवणार.

प्रसिद्ध झालेले अनेक अहवाल सांगत आहे की, २०२५ साली भारत जगातील तिसरी महासत्ता म्हणून उदयास येईल. असे असले, तरी पर्यावरण स्वच्छता याबद्दल काही सांगता येणार नाही. कारण, भारतात काही दिसेल किंवा दिसणार नाही, पण ‘गल्लीपासून तर दिल्लीपर्यंत’ कचरा हा दिसणार. जगात दरवर्षी जे आजार होतात ना, त्यात आजारांचं ४० टक्के ओझं लहान मुलांनाच वाहावं लागतं. कारण, ते जास्त आजारी पडतात. त्यांना ते आजार कशामुळे होत असतील? तर, आजुबाजूच्या दूषित पाण्यामुळे, हवेमुळे, वातावरणामुळे आणि त्यातून होणाऱ्या सार्थीमुळे....

‘सकाळच्या दंतमंजनापासून ते रात्रीच्या अमृतांजनापर्यंत’

आपण प्लॅस्टिकचा वापर करतो. विचार करा जरा, आपण आठवड्याच्या १०, तर वर्षाच्या ५६० प्लॅस्टिकच्या पिशव्या वापरतो. जर आपण प्लॅस्टिकचा वापर न करता कपड्याची पिशवी वापरली, तर हा कचरा कमी होईल व हळूहळू तो नाहीसा होईल. जर भांड्यांना रिठ्याच्या पाण्याने घासले व संडास-बाथरूम आपण एरंड्याच्या तेलाने धुतले, तर नदीत रासायनिक पाणी जाणार नाही व त्यामुळे नदी दूषित होणार नाही. शाळा, महाविद्यालय, आपला परिसर, गाव, शहर, राज्य स्वच्छ राहिले, तर आपला देशसुद्धा स्वस्थ बनेल. तर मग आपण आपल्यापासूनच सुरुवात करूया. आपलं घर व आपला परिसर स्वच्छ ठेवूया आणि भारताला स्वस्थ बनवूया.

दिल्लीमध्ये पंतप्रधान मोदींनी वाल्मिकी वस्तीमध्ये झाडू लावून ‘स्वच्छ भारत, स्वस्थ भारत’ योजनेला सुरुवात केली. तर चला मग, आपण सुद्धा मोदींच्या या योजनेत सहभागी होऊन आपला देश ‘स्वच्छ व स्वस्थ आणि सुंदर बनवूया’

‘देशाचा कर्तबगार नागरिक म्हणून

आपली कर्तव्ये पूर्ण करा

जागोजागी तुम्ही सगळे कचरा

करणे बंद करा,

या देशाचे भविष्य तुम्हीच आहे,

म्हणून भारत देशाला या आपल्या

हातांनी स्वच्छ आणि सुंदर करा !’

स्वच्छ भारत, स्वस्थ भारत

वैभव माने

बी.एस.सी. प्रथम वर्ष

भारत हा एक विकसनशील देश आहे. जगातील सर्वात मोठी समस्या म्हणजे अस्वच्छता आहे. भारत जर स्वच्छ असेल, तरच भारत स्वस्थ होऊ शकेल. त्यासाठी प्रत्येकाने संकल्प केला पाहिजे. मी माझा परिसर, माझे गाव, माझा देश स्वच्छ ठेवीन. अशी जर प्रत्येकाने संकल्पना केली व ती आत्मसात केली, तर भारताला स्वच्छ होण्यापासून कोणतीही ताकद अडवू शकत नाही.

आज आपण बघतो की, आपल्या घरात, कारान्यात कुठल्या ना कुठल्या प्रकारचे सांडपाणी, केरकचरा, प्लॅस्टिकच्या पिशव्या व बाटल्या, तसेच अनेक टाकाऊ पदार्थ निर्माण होतात व ते आपण उघड्यावर टाकतो. त्यामुळे रोगजंतू निर्माण होतात. त्यामुळे आपल्याला विविध आजार जडतात. तसेच, खेड्यागावात किंवा झोपडपट्टीतील काही लोक उघड्यावर शौचास बसतात. त्यामुळे आपल्याला कावीळ, हगवण, कॉलरा, डायरिया, पीलिया इत्यादी प्रकारचे रोग होतात. घराबाहेर शौचास बसण्यापेक्षा घरात एखादे शौचालय बांधावे व वापर करावा. या विष्टेचा गोबरगॅससाठी सुद्धा वापर करू शकतो. गुजरातमध्ये श्री. ईश्वरभाई पटेल यांनी २,००,००० पेक्षा जास्त शौचकूपांची निर्मिती केली आहे. स्वच्छतेसाठी झिजणाऱ्या अण्णा हजारे यांसारख्या माणसांची आपल्याला गरज आहे. कमी खर्चात शौचकूप बांधणे हे श्री. ईश्वरभाई यांच्या आयुष्याचे व्रत आहे. अशाप्रकारचे व्रत हे सर्व लोकांची चळवळ होणे आवश्यक आहे. लोकांमध्ये स्वच्छतेबद्दल जाणीव व जागृती करून प्रत्यक्षात करता येतील, असे उपाय केले पाहिजेत.

प्रत्येक कारखान्यात, घरात टाकाऊ पदार्थ निघतच असतात. त्या कचऱ्याची योग्य विल्हेवाट लागलीच पाहिजे. त्यासाठी विविध प्रकारचे नियोजन केले पाहिजे. कचऱ्याची विभागणी केली पाहिजे.

विघटनशील कचरा : असा कचरा की ज्याचे विघटन होऊ शकेल. त्या कचऱ्याचा जैविक सेंद्रिय खत म्हणून शेतीत उपयोग होऊ शकेल.

घातक कचरा : असा कचरा की जो अत्यंत हानीकारक आहे. उदा. रासायनिक बाटल्या, विषारी औषधे, सुया, बँडेज, स्वेब, प्लॅस्टर, रुग्णालयातील कचरा इत्यादी.

अविघटनशील कचरा : असा कचरा की, ज्याचे विघटन निसर्गात होऊ शकत नाही. उदा. प्लॅस्टिक. त्यासाठी त्या पदार्थाचे पुनरुत्पादन किंवा रिसायकलिंग करून त्यांचे पुन्हा उत्पादन करू शकतो.

वाढत्या कचऱ्यामुळे जमिनीची अनुपलब्धता, जमिनीची उत्पादकता कमी होणे, जैवविविधतेचा न्हास होतो, आरोग्यावर अनिष्ट परिणाम होतो, वायुरूप घातक पदार्थांमुळे श्वसनमार्गात अडचणी निर्माण होतात. अशाप्रकारे अनेक दुष्परिणाम होतात.

आपण स्वच्छ राहावे, आपले कपडे स्वच्छ असावे, आपले घर स्वच्छ असावे, असे सर्वांनाच वाटते. त्याचप्रमाणे आपला परिसरही स्वच्छ राहावा, यासाठी आपण सर्वांनीच काळजी घेतली पाहिजे. परिसर अस्वच्छ असला, तर रोगजंतूंची वाढ होते व रोगांचा फैलाव होतो. याउलट स्वच्छ परिसर सर्वांनाच आवडतो, हवाहवासा वाटतो. अशा वातावरणात जीवन जगता येते. खरंच भारत देश स्वच्छ असेल, तरच भारत स्वस्थ होऊ शकतो.

शेवटी एकच म्हणेन,

खूप कचरा झाला,

एक झाडू पाहिजे,

आम्हाला आता एक,

गाडगेबाबा पाहिजे!

गाडगेबाबा पाहिजे!

स्वच्छतेला पर्याय नाही

आम्ही दोन आमचे दोन
आमचा होतो एक चौकोन
त्यांच्यातले जबाबदार असतात दोन
उरलेल्यांना समजावून सांगणार कोण
सकाळी सकाळी आत दोन स्त्रिया लागल्या कलकलू
गप्प बसलेले नवरे मग लागले मध्ये हळूच बोलू
बोलता बोलता हमरी तुमरी बोलाचाली वाढली
एकाने मग नवी युक्ती काढली
म्हणाला, दादा कचरा केल्याशिवाय,
माझं काही जमणार नाही
कचरा रस्त्यावर टाकल्याशिवाय
आपल्या घराचा प्रश्न मिटणार नाही
दुसऱ्यानेही होकार दिला कचरा रस्त्यावर फेकून दिला
हे सर्व ऐकून गाडगेबाबा माझ्या स्वप्नात आले
लुकलुकणारे त्यांचे डोळे त्या दोघांकडे बघू लागले
भरल्या धरल्या भारताची किती स्वप्नं रंगवली होती
पोटाला चिमटा घेऊन गाव, शहरे साफ केली होती
झालं कारे सगळं बोलून गाडगेबाबांनी प्रश्न केला
अवघडल्यासारखं एकजण हळूच मध्ये बोलून गेला
प्लॅस्टिकच्या पिशव्या न वापरणं मला काही जमणार नाही
सरकारने कडक कायदा काढल्याशिवाय
स्वच्छ भारत काही होणार नाही
एवढे सगळे ऐकून गाडगेबाबांचं काळीज फाटलं
कारण आपल्याच भारतीयांनी
स्वच्छतेसाठी प्रयत्न करणं सोडून दिलं
कित्येक वर्षांचं दृश्य सारं डोळ्यासमोर तरळू लागलं
कळवळणारं मन त्यांचं विधात्याला म्हणू लागलं
देवा असा दिवस दावण्याआधी
यांना स्वच्छता करण्याची बुद्धी का दिली नाही
माणसांचा जन्म देण्यापेक्षा यांना प्राणी का केलं नाही

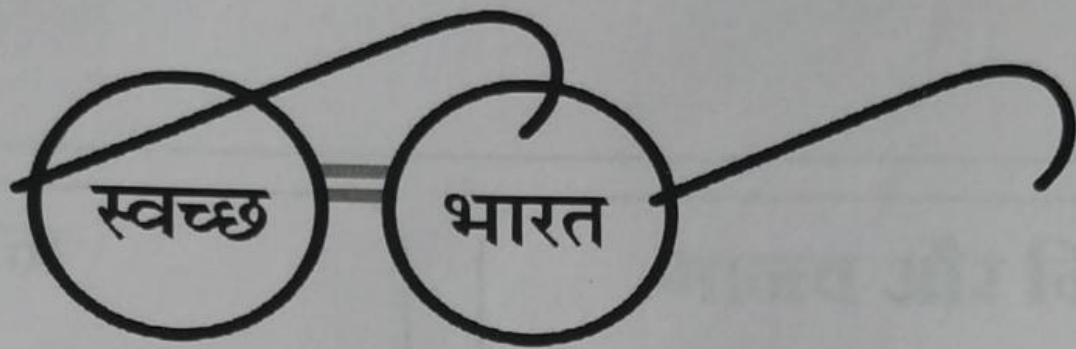
वैभव माने

बी.एस.सी. प्रथम वर्ष

हाच मंत्र खरा

मोदींच्या नेतृत्वाने वाहू लागला वारा
स्वच्छ भारत, स्वस्थ भारत दिला एक नारा
गावांमध्ये शहरांमध्ये ठिकठिकाणी घाण
जगामध्ये हरवून बसला भारत आपला मान
नद्या पाहा, नाले पाहा घाणीची जणू खाण
कसे बरे म्हणावे, आपल्या देशाला महान?
गांधीजींच्या प्रतिमेला हारार्पण सारे करतो
त्यांनी दिलेला स्वच्छतेचा मंत्र तो विसरतो
गल्लीपासून दिल्लीपर्यंत कचरा पहात फिरतो
इकडे-तिकडे, याला त्याला दोष देत बसतो
डोळ्यांना दिसणाऱ्या त्या कचऱ्याची काय गोष्ट
मनात डोकावून पाहिले तर चित्र होते स्पष्ट
आजच्या युगात कित्येकांची बुद्धी झाली भ्रष्ट
जणू काही धर्म-संस्कृती सर्व झाले नष्ट
भ्रष्टाचार, एड्स, भ्रूणहत्या, बलात्कार
हे बोकाळले करू जरा विचार
स्वच्छता मनाची हरवली, भरकटले आचार
भोगवादी विचारांनी हरले सदाचार
स्वच्छ मन, सुंदर मन, हाच मंत्र खरा
स्वच्छ भारत स्वस्थ भारत पूर्ण होई नारा

डॉ. आरती देशपांडे

एक कदम स्वच्छता की ओर

हिंदी विभाग व संस्कृत विभाग

स्वच्छता अभियान

ऐसा कहा जाता है, जहाँ चाह है वहाँ राह है। अगर हर व्यक्ति ने स्वच्छता अभियान को समझने की कोशिश की तो वह दिन दूर नहीं, जब भारत के साथ हर व्यक्ति का भविष्य उज्ज्वल हो जायेगा।

भारत का भविष्य हमें उज्ज्वल करना है। तो सतर्क रहना है हमें। स्वच्छ निर्मल जीवन जगना है। तो हमें युवा पीढ़ी को नया जीवन देना है। तो सतर्क रहना है। हमें घर-घर जाकर स्वच्छता का महत्व समझाना है। हमें घर-घर खुशियों के दीपक जलाना है। हमें तो सतर्क रहना है। हम स्वच्छता अभियान के द्वारा भारत को जीवन दे पायेंगे। तभी तो हमारा निर्मल सुंदर भारत बन पायेगा !

प्रा. राखी अटल

स्वच्छता अभियान

१ अक्टूबर से आरंभ स्वच्छ भारत सुदृढ़ भारत अभियान का आदर्श लेकर हम भी स्वच्छता के माध्यम से समाज व राष्ट्र का विकास कर सकते हैं। स्वच्छ भारत की संकल्पना जनआंदोलन बनाया गया तो सही मामले में भारत समृद्धशील होगा। कोई भी काम लगन से किया जाए, तो उतना कठिन नहीं होता।

समाज मन में तय कर ले तो व्यक्तिमत्व व परिसर की सफाई के लिए ज्यादा जरूरत नहीं। व्यक्तिगत सफाई की दृष्टि से सफाई को अत्यंत महत्व है। अगर परिसर (समाज) साफसुतरा है तो मन को शांति मिलती है। और हम हर रोग से मुक्त हो सकते हैं। आज हम इनकी ओर अनदेखा करते हैं। इसलिये हम कई बीमारियों को न्यौता देते हैं।

स्वच्छता अभियान द्वारा ही हम स्वच्छ सुदृढ़ भारत का निर्माण कर पायेंगे।

पीयूष

बी.एससी. १

मानव और निसर्ग

धरती से मैंने पूछी
आदमी और वृक्ष में
क्या अंतर?

वह बोली
छाया छीनना एक का है कर्म
छाया देना दूसरे का है धर्म

वृक्ष से मैंने पूछी
आदमी और फूल में क्या अंतर?

वह बोला
काँटे बनकर चुभना एक की है जिंदगी।
खुशबू देकर जीना दूसरे की है जिंदगी।

फूल से मैंने पूछी
आदमी और खुशबू में
क्या अंतर?

वह बोला
खुशबू बहती है हवा की दिशा में
इन्सान महकता है दिशा दिशा में

प्रियंका शुक्ला

बी.एससी. प्रथम वर्ष

स्वच्छ भारत हमारा भारत

हमारा भारत तुम्हारा भारत
प्यारा भारत न्यारा भारत ।
आओ मिलकर इसे स्वच्छ बनाए
स्वर्ग से सुंदर इसे बनाए
स्वस्थ हमारा देश ए होगा
स्वच्छ हमारा देश ए होगा
निरोगी इसे बनाना है
सुंदर करके इसे दिखाना है।
आओ मिलकर हम सब निकल पडे
लगाते हुए एकही नारा
हमारा भारत प्यारा भारत
निरोगी भारत न्यारा भारत।
स्वच्छता ही हमारी संस्कृती होगी
रोग हो ऐसी ना कोई विकृती होगी
गलियाँ गलियाँ गुनगुनाएगी
रोग मुक्त स्वच्छतायुक्त यह कहलाएगी।
आओ मिलकर हम सब सहयोग करे
अपने देश को रोगमुक्त करे।
स्वच्छता यहाँ नादेगी रोग यहाँ से भागेगा
स्वच्छ यह कहलाएगा- स्वस्थ यह कहलाएगा।
ऐसा अपना देश होगा
स्वर्ग से सुंदर देश होगा।
हमारा भारत तुम्हारा भारत
प्यारा भारत न्यारा भारत
स्वच्छ भारत हमारा भारत
स्वस्थ भारत हम सब का भारत।

सैयद शहेजाद
बी.एसस्सी. द्वितीय वर्ष

स्वच्छ भारत स्वस्थ भारत

स्वच्छता ईश्वर की आराधना तुल्य है।
स्वच्छ भारत उज्ज्वल भारत।
भारत के वातावरण को स्वच्छ बनाने में करो न विलम्ब
स्वच्छ भारत स्वस्थ भारत को बनाने में ह मारे
जन-जीवन, जनकल्याण के अंतर्गत विशेष भूमिका
निभाना एक महत्वपूर्ण कर्तव्य हैं।
स्वच्छता की पहचान सब जन एक जुट हो
एक प्राण, पर्यावरण स्वच्छ बनाओ
वृक्ष बचाओ, पौधे लगाओ, हरियाली फैलाओ
प्रदूषण भगाओ
वातावरण शुद्ध बनाओ, हर प्राणी को आरोग्य
कर स्वस्थ बनाओ
भारत को सर्वोत्तम पाओ
उज्ज्वल भारत का सपना
स्वच्छ वातावरण हो अपना
स्वच्छ विचारों का प्रतिपादन तभी होता है
जब हम स्वच्छ वातावरण में विचरण करते है
जन जन का आज यही है नारा।
स्वच्छ भारत है लक्ष्य हमारा।।

शामली कोगदे
बी.ए. तृतीय वर्ष

स्वच्छता अभियानम्

संकलन
वैदेही सावळे

(काचित् ग्रामसभा। ग्रामसेवकः स्वच्छता अभियानविषये कथयति। तदर्थम् एव एषा चर्चा।)

ग्रामसेवक : अहो ग्रामस्थाः ग्रामः कथं स्वच्छः भवति इति चिन्तनीयः विषयः।

राम : सत्यमेव एतत्। जनाः स्थाने स्थाने अतकरं प्रक्षिपन्ति, निष्ठीवनं कुर्वन्ति च।

सोपान : वीय्यां महान्तः गर्ताः वर्तन्ते। मलजलनलिकाः अस्वच्छाः।

नर्मदा : अतः मशकानां प्रादुर्भावः जायते। सर्वः परिसरः दूषित भवति।

ग्रामसेवक : आम। आरोग्यार्थं स्वच्छता अनिवार्या वर्तते। यदि स्वच्छता नैव भवति तदा ग्रामस्य आरोग्यं नैव जीवति।

गोपाल : गृहे गृहे स्वच्छता अनिवार्या विद्यते।

रमा : आम्, गृहे गृहे स्वच्छता करणार्थं वयं सर्वाः महिलाः सिद्धाः। वयं सर्वाः महिलाः गृहस्वच्छतया सह ग्रामस्यापि स्वच्छताम् अद्य एव प्रारभामहे।

गोपाल : अथ किम्। वयं पुरुषाः अपि ग्रामस्य स्वच्छता कार्यम् अद्य एव प्रारभामहे।

ग्रामसेवक : आम्, गृहात् बहिः अपि स्वच्छताकार्यं विविध प्रकारकं वर्तते। तत् विपुलं, कुत्रचित् कठिनम् अपि विद्यते।

सोपान : अस्माकं ग्रामे बहुविधाः मार्गाः वर्तन्ते। केचित् मार्गाः दीर्घाः केचित् अदीर्घाः। मार्गेषु स्थाने स्थाने गमनागमनार्थं बाधकाः दृढाः पाषाणाः वर्तन्ते।

ग्रामसेवक : तद् एव कठिनं कार्यं वर्तते।

गोपाल : एतदर्थं मम समीपे खनित्रं वर्तते। पुनः च अन्यसाधनानि अपि वर्तन्ते। एतस्मिन् खननकार्ये

रामः अपि मम सहायकः

भवति। एतौ द्वौ पुरुषौ अपि मम सहायकौ भवतः। द्वौ पुरुषौ अथ किम्। आवाम् एतस्मिन् कार्ये सहायकौ भवावः। एषः पाषाणखण्डान् अपनयति। अहं च लोष्टकान् अपनयति। तथा च अन्ये अपि मार्गं भूमिं सरला कुर्वन्ति।

सोपान : अहं मार्गस्थ पथ्र्वयोः मलजलनलिकाः स्वच्छ करोमि। तथा च अहम् अवकरपात्राणाम् अपि व्यवस्था स्थाने स्थाने करोमि।

ग्रामसेवक : साधु साधु, स्वीकृतकार्यं पूर्णतः नेतु कः अपि नैव विलम्बते। तथा च कः अपि समयं नैव परिहरति इति मम आशा।

राम : कः अपि नैव विलम्बते नैव च समयं परिहरति। यथा तव सुचनं तथैव सर्वं भवति। अलं चिन्तया। ग्रामसेवक साधु साधु, अधुना अहं निश्चिन्तः। अहम् अपि अधुना एव जलवितरणव्यवस्थां समीचीनां करोमि। तथा च अवकरपात्राणि स्वच्छनि कर्तुं सेवकेभ्यः कथयामि। एवम् एव च विद्युद्दीपाः रात्रौ समीचीतनया प्रकाशन्ते इति सुविधापदार्थं सम्बन्धितान् निर्देशामि।

१) प्रथमवयसि पीतं तोयमल्पं स्मरन्तः
शिरसिनिहितभारा नारिकेला नराणाम्।
ददति जलमनल्पंस्वादु तज्जीवनान्तं
न हि कृतमुपकारं साधवो विस्मरन्ति॥

कथा सत्यकामजाबालस्य

कांचन आगरकर

बी.ए. भाग २

उपनिषत्सु भारतीयसंस्कृतेः अमूल्यजीवनतत्त्वानि निहितानि सन्ति। विविधाभिः कथाभिः जीवनमूल्यनां महत्त्वं तत्र प्रतिपाद्यते। सत्यकामजाबालस्य कथा तासु महत्त्वपूर्ण प्रेरणादायिनी च। कदाचित् एकदा जाबाल नाम को ऽपि बालकः ऋषेः गौतमस्य आश्रमं जगाम। समित्पाणिः तं उवाच अहं भवत शिष्यं भवतुं इच्छामि। मां शिष्यरूपेण स्वीकुरुताम्। ज्ञानप्राप्त्यर्थं अहं अत्र आगतो ऽस्मि। ऋषि गौतमः तं नाम, तस्य मातुः पितुः नाम पप्रच्छ। ततो तूष्णीं बभूव। गौतमः तं पुनश्च एकवारं पृष्ठवान्। किञ्चित् विरम्य जाबालः उवाच, 'तात वस्तुतः उपनयनस्य पश्चात् एव बालकः गुरुगृहं गच्छति। विद्यां प्राप्नोति। अहं मम मात्रा सह निवसामि। तस्याः नाम जबाला। भवतां आश्रमं प्रति प्रवासात् पूर्वं अहंमातरं मम गोत्रं पितुः नाम च अपृच्छम्। तदा सा उक्तवती, वत्स अहं तु

दासीरूपेण सर्वेषाम् सेवां कुर्वन्ती अस्मि। यौवने सेवारता अहं त्वां प्राप्तवती। यस्य यस्य सेवां करोमि तस्य परिचयं न पृच्छामि। अतः न जानामि कस्य पुत्रः अस्ति त्वम्। अहं जबाला अतः त्वं जाबाल भवतः नाम सत्यकामजाबालः। तदेव सत्यं गुरवे निवेदय।' इत्युक्त्वा जाबालः विराम। गौतमः किञ्चित् विचार्य उक्तवान्, 'वत्स भवान् लघुबालकः। स्वच्छं जलं इव भवतः चित्तं अपि निर्मलं वर्तते। यद् सत्यं अस्ति तदेव भवान् निर्भयतया उक्तवान्। अतः त्वं निश्चयेन ब्राह्मणोऽसि। मत्समीपं विद्यां प्राप्तुं अर्हसि एव। निर्मले मनसि तत्त्वानां विद्यानां धारणा सम्यक् सुगमा च भवति। अहं तुभ्यं ज्ञानं दातुं न केवलं सिद्ध अपि तु उत्सुकः अस्मि। सत्यं वदति सः ब्राह्मणः। तदेव ब्राह्मणत्वं।' मनसः शुद्धताया महत्त्वमेव एषा कथा प्रतिपादयति।

सुभाषितानि

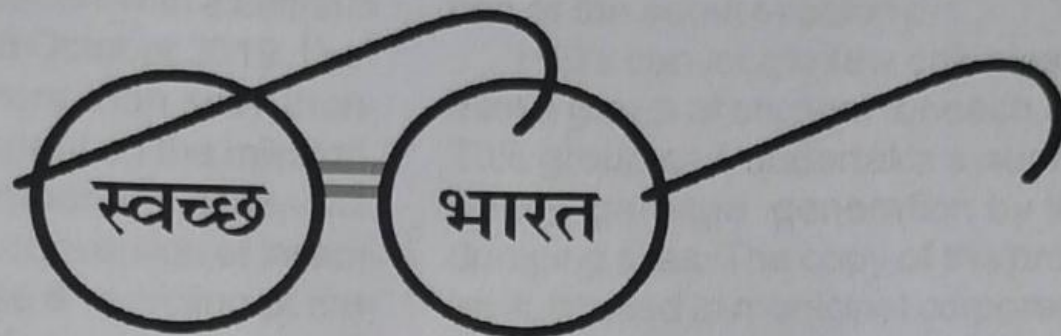
- * सपदि विलयमेतु राज्यलक्ष्मीः
उपरि पतन्त्वथवा कृपाणधाराः।
अपहरतुतरां शिरः कृतान्तो।
मम तु मतिर्न मनागपैति धर्मात्॥
- * को लाभो गुणिसङ्गम, किमसुखं प्राज्ञेतैः सङ्गतिः।
का हानिः समयच्युतिः निपुणता का धर्मतत्त्वे रतिः॥
- * व्यालाश्रयापि विफलापि सकण्टकापि
वक्रापि पङ्क्तिरभवापि दुरासदापि।
गन्धेन बन्धुरपि के तकि सर्वजन्तो
रेको गुणः खलु निहन्ति समस्तदोषान्॥
- * हे हेमकार परविचारदुःखमूढ
किं मां मुहुः क्षिपसि वारशतानि वह्नौ।
दग्धे पुनर्मयि भवन्ति गुणानिरेको

लाभः परं तव मुखे खलु भस्मपातः॥

- * रथस्यैकं चक्रं भुजगमयिता सप्ततुरगाः
निरालम्बो मार्गश्चरणरहितः सारथिरपि।
रहवर्यात्येवान्तं प्रतिदिनमपारस्य नभसः
क्रियासिद्धिः सत्त्वे भवति महतां नोपकरणे॥
- * अस्ति यद्यपि सर्वत्र नीरं नीरजमण्डितम्।
रमते नैव हंसस्य मानसं मानसं विना
- * लोभाश्चेदगुणेन किं, पिशुनता यद्यस्ति किं पातकैः
सत्यं चेत्तत्पसा च किं, शुचि मनो यद्यस्ति तीर्थेन किम्।
सौजन्यं यदि किं गुणैः सुमहिमा यद्यस्ति किं मण्डनैः
सद्विद्या यदि किं धनैरपयशो यद्यस्ति किं मृत्युना॥

रश्मि नागलकर

बी.ए. भाग १

एक कदम स्वच्छता की ओर

English Section

English
Section

ROLE OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN CLEAN INDIA MISSION

Dr. Prasanna Pande
H.O.D., Dept. of Chemistry

The National Campaign, Clean India Mission (Swachha Bharat Abhiyan) is started from 2nd October 2014 by central Government on birth anniversary of Rashtrapita Mahatma Gandhi with a definite objective of 'Clean India' by 2nd October 2019. During this span of five years, more than sixty thousand crores of rupees will be spent on the mission. The mission includes vitally important issues viz. elimination of open defecation, conversion of insanitary toilets to flush toilets, reuse & recycling of municipal solid waste, creation of awareness among citizens about sanitation and its linkages with public health, a behavioral change in people regarding healthy sanitation practices and many more.

Higher Education Institutions can contribute to a great extent in fulfillment of the objectives of this mission as Youth Power is concentrated in HEI's. If this power is canalized in proper way, we can solve many problems which society is facing in day to day life.

There are 700 universities, more than 35000 colleges enrolling about 20 million students in them. Most of HEI's have NSS Units. N.S.S. Unit can adopt a society or colony for cleanliness drive for specific period of time. Most of the colonies have service lanes, but they are usually dumped with plastic bags, waste material & biodegradable waste. N.S.S. Volunteers can have awareness rallies in colonies and make the people aware about the bacterial and viral diseases caused due to such garbage. Such rallies will definitely change the mindset of the people & over a period of time there will be no garbage in service lanes. People will themselves find alternative arrangements for the proper disposal of garbage.

Secondly, a group of students can undertake a survey project on the solid waste management sys-

tem of municipal corporation and after studying the system, they can make the people aware about the system and thus facilitate the smooth implementation of the same in colony.

HEI's can locate few colonies in its vicinity and allot a group of student for each colony to work on. This group can undertake a survey project on the weekly garbage generation by the colony and its dumping sites. The copy of the project report should be submitted to municipal corporation for their ready reference. Thus youth of HEI's can be a link between the society and the corporation.

HEIs should have a system of water disposal & management at their level too. Most common solid waste in HEI's is paper waste & biodegradable waste. The paper waste should be recycled and renewed by the HEI's. The HEI's should have a project of composting of biodegradable waste.

Hazardous waste management should be focused upon by HEI's. Use of chemicals required for practicals can be minimized by adopting microscale technique in practicals so that drainage of chemical effluents in water outlet will be minimized & it will not contaminate the water resources and fields.

E-waste management is also one of the most vital issue and its awareness to society is much needed. E-waste especially, computer monitors, T.V. sets, mobile batteries etc. contain harmful elements like lead, cadmium and beryllium hence proper disposal of the e-waste is need of time. HEI's can contact e-waste management service providing for proper disposal of e-waste.

Thus HEI's can play a vital role in fulfillment of objectives of clean India Mission.

8 SIMPLE STEPS TO BROOM AWAY THE ELEMENTS CAUSING FAILURE

Dr. M. O. Malpani

Step 1 : Change focus, look for positive.

You need to become a seeker of good. You need to focus on the positive in your life. Start looking for what is right in a person or situation instead of looking for what is wrong. Because of our conditioning, most of us are so attuned to finding fault and looking for what is wrong that we often forget to see the positive picture.

Look for the gold

Andrew Carnegie came to America from Scotland as a young boy. He started out by doing odd jobs and ended up as one of the largest steel manufacturers in United States. At one time, he has 43 millionaires working for him. A million dollars is a lot of money today, but in the 1920's it was worth much more. Someone asked Mr. Carnegie how he dealt with people. Andrew Carnegie replied, "Dealing with people is a lot like digging for gold. When you go digging for an ounce of gold you have to move tons of dirt. But when you go digging, you don't go looking for the dirt, you go looking for the gold."

Andrew Carnegies reply has a very important message. Though sometime it may not be apparent there is something positive in every person and every situation. We have to dig deep to look for the positive.

What is your focus? Search for the gold. If you are looking for what is wrong with people or with things, you will find many faults. What are we looking for? Gold or Dirt? Even in paradise, fault finders will find faults. Most people find what they are looking for.

Caution : Looking for the positive does not necessarily mean overlooking faults.

Step 2 : Make a habit of doing it now

Some people practice procrastination by hiding behind high sounding words, saying, "I'm analyzing" and six months later they are still analyzing.

What they don't realize is that they are suffering from a disease called : Paralysis of Analysis and they will never succeed.

Then there is another breed of people who procrastinate by saying "I'm getting ready. A month later they are still getting ready and six months later they are still getting ready. What they don't realize is they are suffering from a disease called "Excusitis". They keep making excuses.

If you want to become a winner get into the habit of living in the present and doing it now.

Step 3 : Develop an Attitude of Gratitude (Thankfulness)

Count your blessings, not your troubles, I don't mean that you should become complacent attitude of gratitude does not mean complacency. If complacency was the message you got, then I would be guilty of faulty communication and you of selective listening.

To give you an example of selective listening, let me share with you a story.

Story : I heard about a medical doctor who was invited as a guest speaker to address a group of alcoholics. He wanted to make a demonstration that would be powerful enough to make people realize that alcohol was injurious to their health. He had two containers, one with pure distilled water and one with pure alcohol. He put an earthworm into the distilled water and it swam beautifully and came up to the top. He put another earthworm into the alcohol and it disintegrated in front of everyone's eyes. He wanted to prove that this was what alcohol did to the inside of our body. He asked the group what the moral of the story was and one person from behind said, "If you drink alcohol you won't have worms in your stomach." Was that the message? Ofcourse not. That was selective listening - we hear what we want to hear and not what is being said.

Many of our blessings are hidden treasures - count your blessings and not your troubles.

Step 4 : Get in continuous Education Programme

Let's get same myths out of the way. It is a general belief that we get educated in schools and colleges.

"Do we really get educated in schools and colleges?" Generally, there is a consensus that some people do but most don't. Don't get me wrong. We receive a lot of information in schools and colleges. But we also need to know the true meaning of education.

Intellectual education influences the head, and values-based education influences the heart. In fact, education that does not train the heart can be dangerous. If we want to build character in our offices, homes and society, we must achieve a minimum level of moral and ethical literacy. Education that builds fundamental traits of character - such as honesty, compassion, courage, persistence and responsibility - is absolutely essential.

Swipe your anger creatively : A step towards success

Add "d" to "anger" and it becomes Danger! Anger is one of the emotions experienced by each one of us. But it is an emotion which is controllable to a great extent, if not fully! Let me give you the famous example of anger from Ramayana. Ravana was the wisest of the wise, with ten heads on his shoulder. However, his successes has killed his humility and along with it, many of his virtues, too.

So, when his sister Surpanakha, who had her nose chopped off because of her wrong doing, presented her distorted story. Ravana, who was short tempered, forgot to ask her simple question like, Why did you go to meet Rama & Laxmana? What exactly happened?

Why shouldn't I talk to Rama and find out his side of the story?

The result was nothing but distress for himself and all his family members.

So, my friends, why not think and reflect, and engage in frequent self-audits to reduce your anger and decide what you want to be - Rama or Ravana?

For every 10 minutes that you are angry, you lose 600 seconds of happiness.

Universities are turning out highly skilled barbarians because we don't provide a framework of values to young people, who more & more are searching for it.

-Steven Muller, President, John Hopkins University

Step 5 : Build a positive self-esteem

What is self esteem?

Self-Esteem is the way we feel about ourselves, when we feel good within our performance goes up and our relationships improve both at home and work. The world looks nice. What could be the reason? Because there is a direct correlation between our feelings and behavior.

Step 6 : Stay away from Negative Influences Negative people

An Eagle's egg was placed in the nest of a Prairie chicken. The egg hatched and the little eagle grew up thinking it was a prairie chicken. The eagle did what the prairie chickens did. It scratched in the dirt for seeds. It clucked and cackled. It never flew more than a few feet because that is what the prairie chickens did. One day he saw an eagle flying gracefully and majestically in the open sky. He asked the prairie chickens: "What is that beautiful bird?" The chickens replied, "That is an eagle. He is an outstanding bird, but you cannot fly like him because you are just a prairie chicken." So the eagle never gave it a second thought, believing that to be the truth. He lived the life of and died a prairie chicken, depriving himself of his heritage because of his lack of vision. What a waste ! He was born to win, but conditioned to lose.

The same thing is true for most peoples. The unfortunate part of life is as, Oliver Wendell Holmes Said, "Most People go to their graves, with music still in them." We don't achieve excellence because of our own lack of vision.

Step 7 : Learn to like the things, that need to be done

Start by doing what is necessary, then what is possible and suddenly you are doing the impossible.

- St. Francis of Assisi

Some things needs to be done whether we like them of not; for example mother caring for their young. This may not always be fun, and may even be painful. But if we learn to like the task, the impossible becomes possible.

Step 8 : Start your day with something positive

Read or listen to something positive first thing in morning. After a good night's sleep we are relaxed and our subconscious is receptive. It sets the tone for the day, and puts us in the right frame of

mind to make the day a positive day. In order to bring about change, we need to make a conscious effort and be committed to make positive thought and positive behavior daily until they become a habit.

William James of Harvard University Said, "If you are going to change your life, you need to start immediately." If you follow the 8 steps above, you will be a winner.

NIRBHAYA

Once upon a time
I was a little child
As I grow up,
Everyone make me realize that
I AM THE GIRL !
But I want to fly like a free bird
but my sky has limits
Though there are limits
I will fly in the open sky
breaking the cage,
putting down the shy!
I will stand, I will fly
I am the girl
I am the HUMAN
Having right to live !

Manisha Dhore
B.Sc. II

CLEAN INDIA HEALTHY INDIA

Safaai mein bhalai
Cleanliness from inside & outside,
Health automatically will reside
both the sides.
Don't ever be MEAN to the
once who Clean.
Clean Bean got Hygiene.
Cleanliness should not be for
seen for it brings hygiene.
Include 2 things in your routine
Cleanliness & Hygieneness.

Deepa Ghume
B.Sc. II

LIFE

Life is soul
Everybody has to play his role
Life is like a game
In which we have to play and collect a fame
Life is like a rollar coaster of shape round
With various ups and down
Life we have to live together
Through pleasant and cloudy weather
Life is a race
In which various problems
We have to face

FACTS OF LIFE

Health is the first of life
Wealth is next of life
Character courage is the best of life
Respect is must in life
Turning is the text of life
Love is crucial for life
Happiness is the perfume of life
Truth is the search of life
Death is the rest of life

Priyanka Khandelwal
B. Sc. II

Ecological Sanitation Need of community health in India

Dr. Sandhya Kale

H.O.D., Dept. of Home Economics

Environmental sanitation is a major public health issue in India. Recent interventional studies on environmental sanitation in India highlighted the importance of priorities of control strategies related to cleanliness and disposal system. This strategies and their implementation in India context is a big challenge. The need of the hour is to identify the existing system of environmental sanitation with respect to its structure and functioning and to prioritize the control strategies according to the need of the country.

Environmental sanitation envisages promotion of health of the community by providing clean environment and breaking the cycle of disease. It depends on various factors that include hygiene status of the people, types of resources available, innovative and appropriate technologies according to the requirement of the community, socioeconomic development of the country, cultural factors related to environmental sanitation, capacity building of the concerned sectors, social factors including behavioral pattern of the community, legislative measures adopted and others. India is still lagging far behind many countries in the field of environmental sanitation. The unsanitary conditions are unspeakable in India and need a great sanitary awakening similar to what took place in London in the mid 19th century. Improvement in sanitation requires newer strategies and targeted interventions with follow-up evaluation. These priorities are particularly important because of issue of water constraints, environment-related health problems, rapid population growth, inequitable distribution of water resources, issues related to administrative problems, urbanization and industrialization, migration of population, and rapid economic growth. Population growth, rising incomes, and industrial growth are also responsible for this dramatic shift. National Urban Sanita-

tion Policy 2008 was the recent development in order to rapidly promote sanitation in urban areas of the country. India's Ministry of Urban Development commissioned the survey as part of its National Urban Sanitation Policy in November 2008. In rural areas, local government institutions in charge of operating and maintaining the infrastructure are seen as weak and lack the financial resources to carry out their functions.

To improve water supply and sanitation a number of innovative approaches and intervention strategies have been helpful to us. These include

- * Demand driven approaches in rural water supply
- * Community - led total sanitation.
- * Public - private partnerships to improve the continuity and the use of microcredit to women with regard to sanitation conditions.
- * Total sanitation campaign gives strong emphasis on Information, Education and Communication
- * Hygiene education for effective behavior change, Individual household sanitation, school sanitation and hygiene education (SSHE), community sanitary complex, Anganwade toilets supported by Rural Sanitary Mats (RSMs), and production centres (PCs)

The main goal of the government of India (GOI) is to eradicate the practice of open defecation by 2010. to give fillip to this endeavor, GOI has launched Nirmal Gram Puraskar to recognize the efforts in terms of cash awards for fully covered and those individuals and institutions who have contributed significantly in ensuring full sanitation coverage in their area of operation. The project is being implemented in rural areas taking district as a unit of implementation.

The WHO Guidelines for emphasizes the main-

tenance of microbial quality to prevent waterborne infective disease as an essential goal. In addition, they address protection from chemical toxicants and other contaminants of public health concern. Lack of safe water supply, poor environmental sanitation, improper disposal of human excreta and poor hygiene spread diseases in India.

Management approach :

- 1) The local context may be allowed for more efficient and effective responses to local conditions.
- 2) Local institutions and groups may be better equipped to solicit local participation.
- 3) Local water resource planning is to be important in strengthening the economic and individual capacity of people in underdeveloped areas.
- 4) Experience the Gujrat state supports this lesson for learning.
- 5) By providing private excreta disposal would be expected to reduce diseases like diarrhea.

Small steps to sustainable sanitation

In any community and even in a single household there may be several sanitation methods in use at one time. Some people may want to change the way they take care of their sanitation needs, while others may not. Small, step - by - step changes are easier than big changes all at once.

- * Prevent disease
- * Protect water supplies
- * Protect environment
- * Be simple and affordable
- * Be culturally acceptable
- * Work for everyone
- * Personal cleanliness (hygiene)
- * Public cleanliness (sanitation)
- * clean and disposing of garbage safely

This is called ecological sanitation. The findings also suggest that improvements in both water supply and sanitation are necessary if infant health in developing countries is to be improved. They also imply that it is not epidemiologic but behavioral, institutional, and economic factors that should correctly determine the priority of interventions. Every person and every community has a way of dealing with sanitation. Households and communities can benefit from talking about the sanitation methods

that will work best for everyone. If urban sanitation services are combines with urban farming, parks, garbage collection, and energy production, cities can become heathier and more beautiful places to live. When community groups work with local governments to come up with creative solutions, the result will be greener, healthier cities.

Key terms - Compost, Decompose, Ecological, Germs, Groundwater, Hygiene, Sanitation

WINNERS VERSUS LOSERS

The winner is always part of the answers;
The losers is always part of the problem.
The winner always has a progress;
The losers always has an excuse.
The winner says, "Let me do it for you";
The loses says, "That is not my job."
The winner sees an answer for every problem;
The loser sees a problem for every answer.
The winner says,
"It may be difficult but it is possible."
The loser says,
"It may be possible, but it is difficult."
When a winner makes a mistake,
he says "I was wrong."
When a loser makes a mistake, he says,
"It wasn't my fault."
Winners have dreams
Losers have schemes.
Winner says, " I must do something."
Loser says, "Something must be done."
Winner's are a part of the team;
losers are apart from the team.
Winner see the gain
Losers see the pain
Winner see possibilities
Losers see problems.
Winners are like a Thermostat
Losers are like Thermometers.
Winners use hard arguments but soft words;
Losers use soft arguments, but hard words.

- Prof. V.D. Mane
Dept. of Chemistry

THE ROLE OF STUDENTS IN "CLEAN INDIA"

Arun Khedkar

C.H.B. Lecturer, Dept. of English

The world today is the world of science, technology and speed, wherein every field of life is getting changed with time. So are the values and principles that are the founding stone of any civilization. Cleanliness is one of such principles that is more talked about, but its application in real life is totally missing. But we the students have to accept the fact.

The every activity of our lives from cradle to the grave is related with the nation we are part of. So it is our responsibility that we should keep our nation clean. Students have to play a very important role in bringing about the "Clean India" because the youth has got energy enough to work smarter and faster that they can easily achieve whatever they aspire for. The student should start cleanliness from their own house. As it is well said : "Charity begins at home."

They should clean their own house, they should make sure that the cleaning and dusting of household things is done at regular interval. Apart from the study student should help their parent in keeping their house a clean one.

Next they should not forget that the school is a temple of knowledge and it is the duty of the student to keep this temple as clean as their own house. They should not throw things like waste papers, broken pens, chips wrappers, chocolate wrappers, empty water bottles here and there. They should keep their own classroom as clean while they leave, as they find it when they enter the room. They should not write anything on the desk-benches, blackboards, washroom walls and should not throw chewing gums, should not spit, throw left over food in the school premises. All these things should strictly be avoided.

The students will have a very significant role in cleaning their society. They should have a greater

share in maintaining the clean and healthy social atmosphere. So they should take brooms and shovels in their hands on holidays and give at least an hour to clean the roads, drains, pathways, public gardens, local bus-stops etc. They should not feel ashamed of themselves to take brooms in their hands to clean their surroundings because this is a kind of noble work, it is a service to society in one way, it is a direct form of worship to god in another. As it is well said "Work is Worship". Apart from this the public awareness programmes should be held at local level to create awareness regarding the importance of cleanliness.

Personal cleanliness is all the more essential in students life. The students should cut their hair once a month, nails once a week, should take a bath daily, should develop hygienic habits. They should wash their hands before they eat, wash their hands after they come from washrooms etc. Wear clean clothes. The personal cleanliness is very essential to live a healthy life.

The dream of green India and clean India can come true if every students of India come forward and do his duty promptly to keep surrounding and himself / herself clean. We should take an oath.

"We the students of India
Shall strive for cleanliness
Because we know well
That cleanliness is next to godliness."

Clean India, Green India !!!

Mayuri Ghodke
B.Sc. III

Friends, we are blessed with amazing hospitality awards, we are best in food, we have secular nature & not only this, but we - the Indians are considered as "Golden Birds." But still we lack comforts, we lack amenities, we never feel in walking on streets.

We and our future generation deserves a neat & clean environment.

I agree that we have big system to ensure cleanliness. But the question is where are we failing?

We are generating too much waste. (Big Failure)

Do we have enough infrastructure where people can dispose it? And the main question remains,

Do we have enough managerial willingness related to it? (Big Big Failure)

Gandhiji had said that 'Do Your Work Yourself : If we start this from us then automatically our friends, our neighbors, our society & ultimately our nation will become clean.

We only take care of the places where we live. If all Indians consider that "India is my home", then this problem will not be there at all.

Our newly elected Prime Minister Mr. Narendra Modi came up with an act named as "Swachh Bharat Campaign" in order to maintain our mother country green and healthy & really, It's a very good activity. This mission is going on with great success. All the bollywood stars, politicians are joining to this campaign. & if we consider ourselves as good citizens of this country, then we should walk with this campaign. At least our one responsibility will complete with the completion of this campaign. You will always feel proud to say that "India is my country."

To make India fully developed country every Indian should realize the importance of cleanliness.

We are the "youth - the power" of this nation.

So, friends, let's prove it by taking an oath to take measures to make the India Clean and Green!

SOMETHING FUNNY

Officer : What's your name ?
Candidate : M. P. Sir.
Officer : What do the initial stand for ?
Candidate : M. P. Sir
Officer : What does it mean ?
Candidate : Manmohan Pal sir
Officer : Where are you from ?
Candidate : M.P. sir
Officer : Is it Madhya Pradesh?
Candidate : No, Munnur Pal sir.
Officer : What is your qualification?
Candidate : M.P. sir
Officer : What is it ?
Candidate : Matric Pass sir.
Officer : What do you need a job ?
Candidate : M.P. sir

Officer : And what does it mean?
Candidate : Money problem sir.
Officer : Describe your personality.
Candidate : M.P. sir
Officer : Explain yourself clearly.
Candidate : Mind-blowing Personality.
Officer : This discussion is over.
You may go now.
Candidate : M.P. sir.
Officer : What is it now ?
Candidate : My performance sir.
Officer : M.P.
Candidate : What is that sir?
Officer : Mentally punctured.
Candidate : M.P. sir.
Officer : Now, what is this?
Candidate : My pleasure sir.

SWACHCH BHARAT CAMPAIGN

Pallavi Tale
B.A. I

Swachch Bharat Campaign is a well thought out idea. It is the high time, we consider it.

Swachch Bharat is the programme and campaign initiated by the Prime Minister Shri Narendra Modi on 2nd October, 2014. Modi himself had cleaned a road in Delhi to initiate the campaign in style.

It was started to realize the dream of Mahatma Gandhi of clean India. Gandhiji used to observe cleanliness and hygiene. He wished that Indians learn about hygiene and be on par with the westerners in practicing hygiene.

The Nirmal Bharat Abhiyan (NBA) is restructured into Swachch Bharat Mission for the rural areas. The mission will work with the Ministry of Drinking Water and Sanitation. These two components will provide individual household toilets, community and public toilets. They will manage the municipal solid waste too. The number are gigantic. The Mission covers 1 crore households and few lakhs of toilets.

If all young and adult citizens keep their surrounding clean then the diseases will not spread and country will look more beautiful. In the matter of cleanliness, waste disposal, waste recycling and protection of ourselves, we are much behind the western countries.

If we maintain hygiene in villages slums and crowded areas, the money spent on diseases, medicines and hospitals will be saved for the benefit of home and for the nation. Actually cleanliness is the social responsibility of every citizen and resident. It will improve the financial status of the government too. Clean India Campaign will spread the awareness of ways of maintaining cleanliness among the poor and the careless. We will commit to "We don't pollute/litter, nor we will allow anyone to litter."

It is surprisingly as simple as 2 hours a week for each person. So it is affordable. Most of the coun-

try is concurrently engaged on each Sunday for the task. For making India clean, we have to arrange garbage bins (waste boxes) every street corner. We have to build a number of toilets in villages where they are not available still. Municipal and panchayats play very important role in this. Schools too should take so that children learn the best health habits.

Clean India Campaign will be successful only if it becomes a human chain at all levels in each town and village. The TV, Newspapers and Radio are already spreading it. Many celebrities including film stars have been invited by the government to take part in the campaign and spread the awareness.

The Union Cabinet also approved setting up of a clean Ganga Fund. The Fund will accept voluntary donations from citizens. NRI's and people of Indian origin. The fund will be used towards conservation of cleanliness and security of the river Ganga. A mission called Namami Ganga will be setup with an initial outlay of Rs. 2,000 crores. Two weeks into the execution the enthusiasm is growing. Lakhs of government employees and representatives of people have become part of the implementation.

BE YOURSELF BE POSITIVE

Some moments may let
you down
May your life become hell
Don't make your self
Stand up ! Arise, Awake
the new 'SUNRISE' is waiting
Just have a fresh look
Positive attitude so no
one can remote your life
Be Yourself !

Manisha Dhore
B.Sc. II

Mission 2 October 2019

Pritee Damodar
B.A. I

"Clean India" this campaign aims to accomplish the vision of "Clean India" by 2 October 2019. 150th birthday of Mahatma Gandhi and is expected to cost over INR 62000 crore (US \$ 10 billion). The campaign was described as "beyond politics" and "inspired by patriotism."

Our goal is to motivated citizens of India to participate in clean India campaign and to aware them regarding cleanliness. Clean India does following activities to aware are motivate citizens of India. We organize cleaning events all over in India. We have volunteers who organizes cleaning events.

Please contribute everyone to make India clean. It will be clean than it will be health automati-

PER YEAR 100 HOUR

Per week 2 hour = 8 hours in a month

Clean India Means healthy people.

Our green nature needs to be cleaned.

God is there to help us to keep our India Clean

Let India seek cleanliness

Cleanliness is next to godliness. Save the nature and it's wonderful beauty. Don't forget, We are also natures beauty.

Nature needs no help, Just no interference.

Be there to help the nature and the nature will definitely repay you.

Clean India will be possible if we first clean ourselves.

Minal Bharne
B. Sc. II

cally. Means, you have to de just one task and you will see what and how much you get.

Cleanness is the honour of our Nation. So contribute to make our nation clean. All Indians should join this community. We should also help to make "CLEAN AND HEALTHY" to our "INDIA"

VALUES OF WORDS

The most Damaging one letter word : I

Avoid It

The most satisfying Two letter word : We

Use It

The Most Poisonous Three letter word : Ego

Kill it

The Most Used Four letter word : Love

Value It

The most Pleasing five letter word : Smile

Keep It

The Most Fast Spreading Six letter Word : Rumor

Ignore It

The Most Envable Seven Letter Word : Success

Achieve It

The Most Nefarious Eight Letter Word : Jealousy

Distance It

The Most Powerful Nine letter Word : Knowledge

Acquire It

The Most Essential Ten Letter Word : Confidence

Trust It

Deepa Ghume
B. Sc.

MISSION CLEAN INDIA

Chaitali Deshmukh
B.A. III

Date 2 October 2014
Location New Delhi, India
Organized by Narendra Modi
Government of India

Clean India is a national campaign by Government of India covering 4041 statutory towns, to clean the streets, roads and infrastructure of the country.

This campaign was officially launched on 2 October 2014 at Rajghat, New Delhi, where Prime Minister Narendra Modi himself cleaned the road. It is India's biggest ever cleanliness drive and 3 million government employees and school and college students of India participated in this event. The mission was started by Prime Minister Modi, who nominated nine famous campaign, and they took up the challenge and nominated nine more people and so on. Like the branching of a tree. It has been carried forward since with the people from all walks of life joining it.

Think before you throw :

Glass, Patra, plastic, pages, cup all these things are not trash. All these things should not be throw in dustbin. Give it to a scrap merchant, by doing this we can send all these things for recycling. We should keep wet and dry trash of house separately.

We should make use of this trash and we should fertilized so that it will be a good use of trash for making a small garden in our house compound.

We should resolute ourselves not to make dirty trash anywhere neither in the house nor outside. While traveling most of the people think that window is a dustbin. Through which we throw outside anything we found dirty. Instead of it we should keep all this in our bag. When we should come home or place of work then throw it in dustbin.

We should not use plastic for anything. It is used then we should not throw it anywhere. Just apply

one simple rule that is always to pay attention how much we make use of trash and how much we throw it out of the house. And after examining this will we came to know that there will be no trash at all in the house.

If you want to live life happily and also healthier then you must have to think before you throw.

It's your time

Don't let the time
Run away and flee away
Make it fruitful in service
Every second and every day
Time has wings
It flies away
So, whatever is to be done
let's do it right away
Time is punctual
Time waits for none
Time is serious
Don't take it as a fun
Procrastinating things
Is not good habit at all
Do all things on time
It is an urgent call
None can but it
Be thou a beggar of a king
He who values time
Succeeds in everything
So keep in mind then
All Ladies and men
The moment that passes
Never returns again !

Arun Khedekar
C.H.B. Lecturer, Dept. of English

PATH OF SUCCESS

Rita Tikar
B.Com. III

Success for the students is to pass an exam. For a teacher to develop students. For the surgeon to save life, for patient to be well. The only fact is that success comes to those who dare to act, Dhirubhai dared to jump into industry and act on it. So he is called a successful one. Why few people are successful and others are not?

Simple my friends, the people who dare to work on their dreams and take actions are successful. Just sitting around and talking about success doesn't make sense. Just do it. Secondly small but daily action gives result which is big. So listen to one poem

*"I shall do so much in the year's to come.
But what I have done today!
I shall built mission in the sky
But what I have built today!"*

Yes this question ask everyone should ask what I have done today?"

My dear friends If you want answer of this question, then always remember

Live in present and do work with Concentration.

There are many definitions of success. But I would like to tell you most important thing that is

"The great success comes with the great Concentration."

For the successful people

"Nothing is pure than knowledge. Nothing is fair than study. Nothing is Admirable than success.

Why do we always forget."

After getting success,

"Successful people don't relax in chair. They relax in work. They sleep with dreams. Awake with commitment and work towards the goal."

DO YOU SHARE FOR CLEANER AIR ?

Cleaner air is what we need
Maybe you could do a deed
People powered mowers
walking biking
Using homemade cleaners
Getting everything done
In one trip, not using extra
Water not even a drip
Car pooling too, I care
About the air and you should too
If you do a simple chore
The Earth will live on for generations more
Breathing freely is what we will de people thank
me and you

Rasika Kale
B.B.A. II

TRUE FRIENDS

Sees the first tear
Catches the second
And stop the Third
Real Friend
Care like a Mom
Scolds like a Dad
Teases like a Sister
Irritates like a Brother
Loves more than a Lover
Beautiful Thoughts of Life
Look Back & get experience
Look forward & see Hopes !

Deepa Ghume
B. Sc.

SELF IMPROVEMENT AND SUCCESS

Shilpa Chande
B.A. III

Everything that happens to us happens in purpose. And sometimes one thing leads to another. Instead of locking yourself up in your cage of fears and crying over past heartaches, embarrassment and failures treat them as your teachers and they will become your tools in both self improvement and success.

I remember watching patch Adams - its my favorite movie actually. Its on great film that will help you improve yourself. Hunter "Patch" Adams is a medical student who failed to make it through the board exam. After months of suffering in melancholy, depression and suicidal attempts - he decided to seek for medical attention and voluntarily admitted himself in a psychiatric ward. His months of stay in the hospital led him to meeting different kinds of people. Sick people in that matter. He met catatonic, a mentally and a schizophrenic and so on. Patch found ways of treating his own ailment and finally realized he has to get back on track. He woke up one morning, realize that after all the failure and pains he has gone through. He still want to become the doctor. He carries with himself a positive attitude that brought him improvement and success. He did not only improved himself. But also life of the people around him and the quality of life. Did he success? Needless to say, he became the best damn doctor his country has ever known. So. When does an improvement become synonymous with success? Where do we start? Take this tips friends.

When you see hunks and models on T.V. thinks more on self improvement. Not self pitying. Self acceptance is not just about having nice slender legs or great abs. Concentrate on inner beauty. When people feel so down and low about themselves. Help them move up. Don't go down with them. They'll pull you down further and both of you will end up filling inferior.

When you are willing to accept change and go through the process of self improvement, It does not mean that everyone else is. The world is a place where people of different values and attitude hang out. Sometimes, even if you think you and your best friend always like to do the same thing together at the same time, she would most likely decline an invitation for self improvement. We should always remember that there's no such thing as over night success. It is always a wonderful feeling to hold on to the thing that you already have now. Realizing that those are just one of the things you one wished for. A very nice quote says that, "when the student is ready the teacher will appear." We are all here to learn our lessons. Our parents, school teachers, friends, colleagues, officemates, neighbors, they are our teachers. When we open our doors for self improvement, we increase our chances to head to the road of success.

BEING CLEAN

I must be all neat and clean
untidy I must not be seen
From morning until I go bed
I try to be clean from toe to head
I brush my teeth. I rinse my mouth
And gargle too very loud
To keep clean I blow my nose
and even clean between toes
I wash my hands and without fail
once a week I trim my nail
I bath and wash and comb my hair
And later play in fresh air
This is now I must stay clean
Because cleanliness is a part of my deen

Nidhi Thakkar
B.B.A. II

BUILDING A PLEASING PERSONALITY

Rajnandinee Tayde
B.A. III

We are all born to lead successful lives but our conditioning leads us to failure. We are born to win but are conditioned to lose. We often hear statement like, this person is just lucky, he touches dirt and it turns to gold or, he is unlucky, no matter what he touches, it turns dirt.

This is not true. If you analyze, the successful person is doing something right in each transaction and the failure is repeating the same mistake in each transaction. Remember, practice does not make perfect. Only perfect practice make perfect. Practice makes permanent whatever you do practicing their mistakes and they become perfect in them so their mistakes become perfect and automatic.

Professionals makes things look easy because they have mastered the fundamentals of whatever they do. Many people do good work with promotions mind. But the one to whom good work becomes a habit, it is deserving.

Cultivating a habit is like plowing the field. It takes time. It has to grow from within. Habits generate other habits. Inspiration is what gets a person started, motivation is what keeps him on track and habit is what makes it automatic. The ability to show courage in the face of adversity, show self restraint in the face of temptation : choose happiness in the face of hurt. Show character in the face of temptation. Choose the happiness in the face of hurt. Show character in the face of despair. See opportunity in the face of obstacles. These trail are not coincidences, they are consistent training. Both mental and physical. In the face of adversity our behavior can only be the one we have practiced. Regardless of whether it is positive or negative. When we practice negative traits such as cowardice or dishonesty in small events, hoping to handle the major ones

in a positive way. The latter wouldn't happen because that is not what we have practiced. When we permit ourselves to tell a lie once, it is a lot easier to do it a second and third time until it becomes a habit. Success lies in the philosophy of "Sustain and Abstain."

Sustain what needs to be done and abstain until from what is derimental until this becomes habitual. Human beings are more emotional that rational. Honesty and integrity are both the result of our belief system and practice. Anything we practice long enough becomes ingrained into our system and becomes a habit. A person who is honest most of the time gets caught. The first time he tells a lie. Where as a person who is dishonest most of the time get caught the first time he the truth.

Honesty and dishonesty to self and others, both become habits. Out thinking pattern become habitual. We from habits and habits from character. Before you realize that you have got the habit. The habit has got you. We need to form the habit of thinking right.

Someone once said, Our thoughts lead to actions, actions lead to habit and habits form character. Character leads to destiny.

FROM GOOD HABITS

Most of our behavior is habitual. It comes automatically without thinking. Character is the sum total of our habits. If a person has positive habits, then he is considered a positive character. A person with negative habits is a negative character. Habits are a lot stronger than logic and reasoning. Habits start by being too weak to be felt and end up becoming too strong. To get out habits can be developed by default or determination. I remember as a child my parents telling me you should form good habits because habits forms character.

Life is about choices and decisions we make

Rupali Parate,
B.A. III

Life is like a road. There are long and short roads; smooth and rocky roads; crooked and straight paths. In our life many roads would come our way as we journey through life. There are roads that lead to a life of single blessings, marriage, and religious vocation. There are also roads that lead to fame and fortune on one hand or isolation and poverty on the other. These are roads to happiness as there are roads to sadness, roads towards victory and jubilation, and road leading to defeat and disappointment.

Just like any road, there are corners, detours and crossroad. With four roads to chose from and with limited knowledge in where they would go, which road will you take? What is the guarantee that we would choose the right one along the way? Would you take any road, or just stay where you are, in front of a crossroad? There is no guarantee.

You do not really no where a road will lead you until you take it. There are no guarantees. This is one of the most important things you nee to realize about life. Nobody said that choosing to do the right thing. All the time would always lead you happiness. Loving someone with all your heart does not guarantee that it would be returned. Gaining fame and fortune does not guarantee happiness. Accepting a good word from an influential superior to cut your trip a short up the career ladder is not always bad, especially if you are highly qualified and competent. There are too many possible outcomes, which your really cannot control. The only thing you have 19 power over is the decisions that you will make and how you should act and react to different situations

Wrong decisions are always at hindsight. Had you known that you were making a wrong decision would you have gone along with it? Perhaps not. Why would you choose a certain path. When you know it would you lost? Why make a certain deci-

sion if you knew from the very beginning that it is not the right one. It is only after you have made a decision and reflected on it that you realize its soundness. If the consequences are outcomes are good for you. Then you have decided correctly. Otherwise your decision was wrong.

Take the risk decide. Since life offers no guarantee and would never know that your decision would be wrong until you have made it, then you might as will take risk and decide. It is definitely better than keeping yourself in limbo. Although it is true that one wrong turn could get you lost, it could also be that such a turn could be an opportunity for an adventure. More over open more roads. It is all a matter of perspective. You have the choice between being a lost traveller or an accidental tourist of life. But take caution that you do not make decisions haphazardly. Taking risks is not about being careless and stupid. Here are some pointers that could help you choose the best option in the face of life's road.

Get as many information as you can about your situation. You cannot as you can confidence to decide when you know so little about what you are faced with. Just like any news reporter, ask the 5 W's. What, Who, When, Where and Why? What is the situation? Who are the people involved? When did this happen? Where is this leading? Why are you in this situation? These are just some of the possible questions to ask to know more about your situation. This in important. Often times, the reform for indecision is the lack of information about a situation. Identify and create options.

What options do the situation give you? Sometimes the options are few, but sometimes they are numerous. But what do you do when you think that situation offers no options?

This if the time that you do create your own.

Make your creative mind work. From the most simplistic to the most complicated. Entertain all ideas. Do not shoot anything down when an idea comes to you head. Sometimes the most outrageous idea could prove to be the right one in the end. You can ask a friend to help you identify options and even make more options. If you encounter some difficulty, but make sure that you make the decision yourself in the end. Weigh pro and cons of every option.

Assess each option by looking at the advantages and disadvantages it offers you. In this way you get more insights about the consequences of such an option.

Trust yourself and make that decision. Now that

you have assessed your options. It is now time to trust yourself. Remember that there are no guarantees and wrong decisions are always at hindsight. So choose... Decide... Believe that you are choosing the best option at this point in time. Now that you have made decision. Be ready to face its consequences, good and bad.

It may take you to place of promise or to lot of problems. But the important thing is that you have chosen to live your life instead of remaining a bystander or a passive audience to your own life. Whether it is right decision or not, only time can tell. But do not regret it. Whatever the outcome instead, face it.

CIVIC SENSE

The daily visit of the sweeper
Pushing the cart with dust bins
What a welcome sight;
Soon the garbage;
Will be out of sight;
The smelling bin
Left over night
Foul smelling sin!

The potent group this
With each area
Each four street.....
Under the smiling
Middle aged woman's rule.....

Caps having "OUR DREAM CLEAN INDIA"
I love to see this woman;
To me it represents many tearful days
When I wished and dreamed of Clean India
With rich civic sense

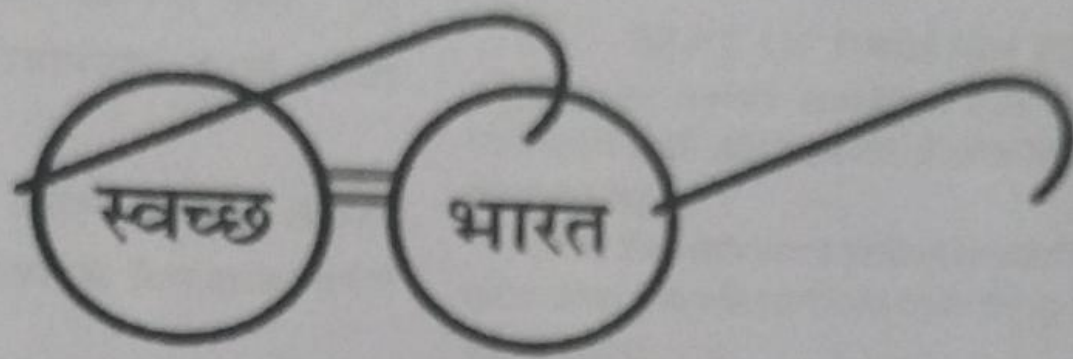
That I need not feel sad
I live in this place
Where the stagnant water
Between plots, with logged drainage
With plastic papers
Green and Pink Blonial float and sink
Where the muddy waters

reflects the sun...
The shine is refracted blue green...
The bulbous water hyacinth float
The white lotus with green
Pair of leaves,
Humble float, in groups
As if it were a seating arrangement
Waiting for the Goddess of knowledge
To arrive, sit and play her
Slim and slender fingers
To evoke and enchanting magic!

I watch the lady doing her daily duty
It is her cap that lights hope
In my paranoid self;
I smile... A wee bit secretly
"OUR DREAM CLEAN INDIA HEALTHY INDIA"

The spreading dream....
In every India heart
A promise kept in every ward
Under the corporation's rule...
Fulfilling the promise
To make our dreams come True!
"CIVIC SENSE" enhanced
To clean India Healthy India.

Pritee Damodar
B.A. I

एक कदम स्वच्छता की ओर

विभागांचे अहवाल

BIBIK BISHNOI

DEPARTMENTAL PROFILES

मराठी विभागाचा अहवाल २०१४-१५

सन २०१४-१५ या दरम्यान मराठी विभागाच्या वतीने विविध उपक्रम व कार्यक्रम आयोजित करण्यात आले. यात गटचर्चा, निबंध स्पर्धा, सेमिनार, प्रश्नमंजुषा, स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन इ. प्रमुख कार्यक्रम होते.

दि. २० सप्टेंबर २०१४ रोजी तपोवन कुष्ठरोगी आश्रम, अमरावती येथे मराठी विभाग व समाजशास्त्र विभागाच्या वतीने शैक्षणिक भेट संपन्न.

मराठी विभागाच्या वतीने बी.ए. भाग १, २, ३ च्या विद्यार्थ्यांना भाषा व संस्कृतीविषयक आवडीचे प्रकल्प देऊन ते पूर्ण करण्यात आले.

दि. २० जानेवारी २०१५ रोजी महाविद्यालयात 'स्वामी विवेकानंदांच्या विचारांची प्रासंगिकता' या विषयावर 'राष्ट्रीय चर्चासत्राचे' आयोजन करण्यात आले होते. यामध्ये मराठी विभागाचे प्रमुख डॉ. शिवाजी नागरे यांनी आयोजन सचिव म्हणून कार्य केले. तसेच, मराठी विभागाच्या विद्यार्थ्यांनी आयोजनात व चर्चासत्रात सहभाग घेतला व पेपर वाचले.

दि. २७ फेब्रुवारी २०१५ रोजी 'मराठी राजभाषा' दिनाचे आयोजन करण्यात आले. यावेळी इंग्रजी विभागप्रमुख प्रा. डिंपल मापारी व प्रा. जयश्री सकळकळे यांनी मार्गदर्शन केले.

दि. १० मार्च २०१५ रोजी प्रा. रमेश पाटील, इतिहास विभागप्रमुख यांच्या 'जालियनवाला बाग हत्याकांडाचे परिणाम' या विषयावरील व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले.

'स्पंदन २०१५' या माजी विद्यार्थी, शिक्षक, पालक संघटनेच्या वतीने आयोजित केलेल्या विदर्भस्तरीय आंतरमहाविद्यालयीन वक्तृत्व स्पर्धेच्या आयोजनात मराठी विभागाच्या विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला.

दि. ११ मार्च २०१५ रोजी बी.ए. भाग १ च्या विद्यार्थ्यांना 'जालियनवाला बाग' हत्याकांडाची सीडी दाखविली.

DEPT. OF ENGLISH 2014-2015

As per every session, this session also commenced with admission in the first week of college reopening.

The department actively participated in admission and the classroom teaching commenced from 23rd June.

Creative writing competition was conducted for students of all the streams.

Mr. Avinash V. Thote and Ms. Dimple D. Mapari were Organising Secretary and Convener of U.G.C. Sponsored National Conference respectively.

Villa for Sale, The Marriage Proposal, The Monkey's Paw, Pygmalion and Kabuliwallah these films and one act plays (Prescribed in the syllabi of literature) were showcased in the department.

Students and Faculty members participated in various national and international Conferences and Seminars, etc.

DEPARTMENT OF COMMERCE (Marathi Medium) 2014-15

All the activities of commerce department are conducted throughout the year which helps the students to develop their personality. Following are the list of activities.

- 1) Class seminar on different topics for B.Com I, II and final year students was arranged.
- 2) Projects on the topics related with the subjects are given to them which gives them practical knowledge about the subject.
- 3) Industrial visit to Aurangabad was arranged by the department.
- 4) Workshop on tally was conducted in collabo

ration with Rotary Club.

- 5) Guest lecture on Investment Awareness Programme for staff and students was organized by the department.

DEPARTMENT OF BUSINESS ADMINISTRATION

The department of business administration provides education in business, accounting, economics and information technology designed to prepare students for much needed advance middle level leadership. Department provides opportunity to students for experimental learning along theory and practical.

The department conducted various academic and non-academic activities during the year.

ORIENTATION

It is the first programme conducted during the year. Department organized an orientation programme for BBA 1st year students which was conducted by BBA II and III year students. This programme is for introducing our college and department imparting them with vision, mission and objectives of the college, their rules and regulation, responsibilities and activities undertaken by the department.

PRESENTATION

to develop the communication skills and to build up stage during the presentation activity are conducted by the department. Students give presentation basis on their respective through Power Point presentation.

BUSINESS MANAGEMENT QUIZ

The department conducted quiz activity for BBA I, II & III year students for developing their IQ. General knowledge and current awareness because a true manager is one who is not only good in his theories but is also aware about general and current scenarios.

INDUSTRIAL VISITS

To educate the students not only conceptually but even practically is the prime responsibilities of the department organized "INDUSTRIAL VISIT" for students for studying, learning practically in indus-

try. It is a educational tour department organized industrial visit at Khamgaon in Parle-G and HINDUSTAN UNILIVER LIMITED during the academic year.

PERSONALITY DEVELOPMENT PROGRAMME

Personality development programme was conducted by Khushboo Thakkar on the topic of "LESSONS OF LIFE" during the academic session.

CAREER OPPORTUNITIES PROGRAMME

The 3 days workshop conducted by LRT College on the topic of 'CAREER OPPORTUNITIES AND INTERVIEW TECHNIQUES'. The students from BBA department participated in this workshop during the year.

ACADEMIC AUDIT

The academic audit activity conducted by Prof. Archana Dusad "HEAD OF DEPARTMENT" and Prof. Deepti Vorani.

HOME ECONOMICS DEPT. ACTIVITIES

On behalf of the Overall Development of the Girls and make over them into responsible empower Citizen of the Country, Home-Economics Department has designed well planned yearly calendar for conducting annual departmental activities. Dept. has planned and also controlled such type of activities which fulfill the aim and objects of HEC department.

The dept. provides a platform to students to display their talents and also an opportunity to interact with their counterparts studying innovations in fashion ground, B. A. III year students Presented seminars on power point presentation which covered their ideas of information

Dept. organized five days "Fevi-Art Workshop" as a part of extracurricular activities for enhancing the skill set in girls. It was the artistic activity to applied acquired art on model by unique creation.

Allotted small art projects to students to develop skill related to craft. Students prepared attractive envelops, mob cover, etc. and also innovative knowledgeable career oriented projects too.

In order to give Extension & Communal dimensions to higher education B.A.II year students and faculty celebrated Nutrition Week by organizing es-

say competition to awareness inside nutrition and health area. Near about 75 school students among 7th-9th std., participated in essay competition. Prizes are given to first 3 students. With this context faculty was delivered lecturer on power point 'Clean India - Healthy India' at Khirpuri near Akola city to inspire the learning communities for personal health and nutrition.

For extra knowledge and alertness B.A.II year students collect articles from accessible literature and prepared scrab book. It covers the area of nutrition, Human Development, Management, Textile, Extension, Entrepreneur, Values, Dietetics and guidance, House planning etc.

Faculty also looked after the students entertainment cum factual information, faculty planned for educational tour at industry (Vyanktesh, Ekdanta & Ganpati Aurangabad) with Commerce Faculty. It has equipped the students the knowledge how the household appliances like refrigerator and washing machine are manufactured in industry.

With practically, HEC Dept. also supported the vision of PM of India Clean India - Healthy India.

Syllabus has also constructed accord to inspire the learning communities for extension & social activities. In spite of these activities, faculty actively involved in social & extension activities by performing allotted works to NGO - Mahila & Bal Vikas Sanstha, Akola and as a member of Samaj Yogini Sanstha, Akola (spe - works for backward and tribal students) in a planned time.

Along with faculty published 3 research paper in national conference and 1 research paper in international conference with ISBN NO. Publication and delivered two guest lectures at MK JR. College, Akola and Shri Shivaji Arts, Science and Commerce College, Akot.

DEPT OF PHYSICS 2014-15

The Department of Physics runs B.Sc. Courses in semester pattern. Along with regular curriculum. Department conducts various Cocurricular activities. This year the following activities were undertaken.

- 1) Department of Physics organize two days National Level Android Workshop cum Competition on 15th & 16th Aug. 2014 In collaboration with I.I.T. Jodhpur.
- 2) Department of Physics jointly organized "Mission on Mars" programme with science society of the college.
- 3) Dept. Organize visit to Raman Science Centre Mobile Van and show video film "Basic experiments in science" to 150 students.
- 4) Students of Physics participated in AVISHKAR Science Exhibition cum Competition.
- 5) Students of Physics participated in University level Seminar Competitions organized by Shivaji College, Akola.
- 6) Department motivated the students towards basic sciences by showing the slide shows like hubble telescope, etc.
- 7) As an additional knowledge resource dept. shown science video. Such as nano-technology, relativity, robotics & movies related with Robotics.
- 8) Dept organize field visits at seismic and surface observatory, Department of Meteorology, Akola.
- 9) Two students completed their research work for Ph.D. under the guidance of Dr. S.K. Devade of the Department.

DEPARTMENT OF N.C.C. (2014-15)

The college have NCC Unit under 11 Mh. BN NCC Akola in the Head of Amravati Headquarter. It gives 26 open seats to our college. This unit contains 6 girls and 11 boys cadet. ANO Chandrashekhar Kadu is the head of the NCC Unit.

DEPARTMENT OF SOCIOLOGY (2014-15)

The quiz contest was arranged as the extra curricular activity for the preparation of objective based questions on 24th Dec. 2014.

As a convener of Samajik Janiv Jagruti Samiti, Student Welfare Fund was collected by teaching, non-teaching staff and Shikshan Prasarak Mandal. 15 students were helped for their academic needs.

Social Awareness Committee & Dept. of Soci-

ology had organized a social visit to Tapovan Ashram, Amravati on 20th September 2014. 44 students and 4 teachers visited the institute. This institute is working for the rehabilitation of leprosy patient from 1948. About 44 students participated in the event.

B.A III students had completed a project on the health and economical awareness of rural women.

Personal counseling, Mentor system, Wall magazine, group discussion, regular tests are some events for the academic development of students.

DEPARTMENT OF PHYSICAL EDUCATION

The boys and girls participated in the Inter Collegiate Table-Tennis (Women), Chess (M&W), Baseball (Men), Basketball (Men), Volleyball (Men), Kabaddi (Men), Softball (Men), Athletics (Men), W.I., P.I., B.P. (Men), Wrestling (Men), Taekwondo (M&W) **Table-Tennis** 1) Ku. Ekata Ghadge (B.A. III), 2) Ku. Neha Deshmukh (B.Com II)

Softball (Men) Ritesh Rathod (B.A.II) Bronze Medal, Participated in Softball (Men) All India Inter University Tournament held at University of Delhi, Delhi from 1st to 5th march, 2015.

Baseball (Men) 1) Ankush Mhaisne (B.Sc. II), 2) Gaurav Bokade (B.A. III), 3) Anand Deshmukh (BCA III) Participated in Baseball (Men) All India Inter University Tournament held at Acharya Nagarjuna University, Nagarjunanagar from 3rd to 7th January, 2015.

Wrestling (Men) Akash Ingole (B.A. II) Participated in Wrestling (Men) West Zone Inter University Tournament held at kurukshetra University, Kurukshetra from 22nd to 25th January, 2015.

Kabaddi (Men) Shubham Mote (B.A. I) Participated in Kabaddi (Men) West Zone Inter University Tournament held at Sant Gadge Baba Amravati University Amravati from 19th to 22nd January, 2015. Participated in Kabaddi (Men) All India Inter University Tournament held at Ch. Charan Singh University, Meerut from 22nd to 25 January.

Inter Collegiate Tournament

Organizing College 2014-15

1) Table-Tennis (Women) 30.8. 2014 to 3.9.2014.

- 2) Table-Tennis (Men) 5.9.2014 to 8.9.2014.
- 3) Volleyball (Men) 22.9.2014 to 27.9.2014
- 4) Volleyball (Women) 11.10.2014 to 14.10.2014

DEPT. OF CHEMISTRY

Department of Chemistry is running UG course B.Sc. & P.G. course M.Sc. in chemistry. The department is actively engaged in research too. Uptil 3 minor projects funded by U.G.C. have been completed and one major research project is going on.

There is active participation of students in inter-collegiate seminar & quiz competitions. Field visits & study tours are often arranged by the department. This year study tour of B.Sc. III was organized at Raman Science Centre, Nagpur.

DEPARTMENT OF MATHEMATICS - 2014-15

The department of Mathematics involves the students in various research activities, seminars and research project. The department of Mathematics organized seminar competition of B.Sc. I, II, III year students or power point presentation. Also B.Sc. II and B.Sc. III students completed research projects

Mr. A. V. Joshi published five research papers, in International Journal and published book for B.Sc. II (Sem. IV) as per University syllabus.

DEPARTMENT OF ZOOLOGY -2014-15

All syllabus is completed with power point presentation, along with regular teaching Department organized various activities such as seminar competition, group discussion, visits, field works, live demonstration of animals and also conducted

1) Study Tour

1) B.Sc. III students visited Mahan Fish production Centre for observation of Chinese hatchery and induced breeding in fishes and also visited Dagadparwa Dam on 16th August 2014.

2) B.Sc. I & II students visited Narnala Sanctuary for the observation of diversity of animals in their natural habitat.

3) B.Sc. II students visited Lonar Crater Sanctuary for the observation of diversity of animals in their natural habitat on 27 February 2015.

2) National Symposium cum Workshop

Organized National Symposium cum workshop on "Diversity of Spiders with Special Reference on Taxonomy & Molecular Systematics" in collaboration with UGC, SERB-DST, Indian Society of Arachnology, Satpuda foundation, Nature Conservation Society, Indian Science Congress Association, Amravati Chapter, Dept. of Forests, Akola and Khandelwal Charitable Trust, Akola. In that total 71 delegates were registered.

3) Guest Lecture

Prof. Satyavijay Dhande, Ass. Professor, Department of Zoology, Shri R. G. Rathod Science College, Murtizapur (MS) has delivered a guest lecture on subject "Animal Tissue Culture, Tools and Techniques" for B.Sc. II sem III students on 26 July 2014, 1.00 to 2.00 pm.

4) Participation in the Research

Department of Zoology had published 7 research papers in National and International conferences held during academic year.

Research Projects

Department of Zoology sanctioned two Minor Research Projects funded by University Grants Commission, New Delhi.

1) Dr. P. S. Dhabe : "Ichthyofaunal Diversity of Akola District" @ Rs. 1,70,000/-

2) Dr. M. V. Shirbhate : "Diversity and Microhabitat Utilization pattern of spiders (Arachnida : Araneae) in Katepurna Sanctuary, Akola" @ Rs. 4,90,000/-

Projects allotted to students :

Students of B.Sc. II doing projects on -

- 1) Assessment of The Environment Safety Issues Related to Genetically Modified Crops.
- 2) Swine flu and its challenges.
- 3) National Parks, Sanctuaries and Tiger Reserve in India.
- 4) Zooplanktons in old city Akola
- 5) Bio-fuels : the fuel of the future.

Students of B.Sc. III doing projects on -

- 1) Genetic diseases.
- 2) DNA Fingerprinting.

DEPT. OF BIOMEDICAL INSTRUMENTATION

During the academic year the following activities has been carried out -

- 1) Completed syllabus and practicals with power point presentation.
- 2) Along with regular teaching BMI students doing training in Mane X-Ray Clinic and visits to hospitals for practical
- 3) Department conducted Medical Checkup camp on 10 March. A total 60 members took advantage of the camp.
- 4) BMI students visited various hospitals for the practicals and observations of Medical devices.
Ozone Hospital - Anesthesia Machine, Drug Delivery Devices, Ventilator Machines, etc.
Shubhamkaroti Kidney Care, Akola - Haemodialysis Unit.
Bhusari Hospital - 3D, 4D - sonography.
Mane X-Ray Clinic - X-Ray.
Dammani Eye Hospital - Laser.
Sapkal Hospital - Lithotripsy.
Rathi Hospital - Electro Encephalography.
Khandelwal Imaging Centre - MRI, CT-Scan, Digital X-ray.
Rahate Hospital - Electro Cardiograph (ECG).

DEPARTMENT OF MICROBIOLOGY

Regular curricular activities in academic session 2014-15 were supplemented with different co-curricular and extension activities. Educational visits were arranged to Vitthal Mashrooms , and Biofertilizer production unit of Dr. PDKV. Students conducted surveys concerned with entrepreneur potential in organic farming. Students actively carried out research projects related with herbal fungitoxicants and novel strains of Streptomyces and other biofertilizers. Activity of seminars was conducted for fast learners. Students also participated in state level Olympiad and inter collegiate poster presentations in International students' conference. Mayuri Ghodke won 3rd prize at undergraduate level of this competition. Group Discussion of students was organized on organic farming in the presence of Shri. Jayprakash Murumkar. As a part of extension activities

SHANKARLAL KHANDELWAL COLLEGE, AKOLA

Teaching Staff

English	1. Dr. Jagdish Mangilal Saboo	Principal	M.A., Ph.D.
	2. Ms. Dimple D. Mapari	Asst. Prof.	M.A., M.Phil., PGCTE, SET
	3. Mr. Avinash V. Thote	Asst. Prof.	M.A., M.Phil., SET, NET
Marathi	1. Dr. Shivaji Nilkanth Nagare	Asst. Prof. & Head	M.A., NET, Ph.D.
	2. Dr. Shrikrishna G. Kakade	Asst. Prof.	M.A., NET, B.Ed., Ph.D.
Sanskrit	1. Dr. Jayashree Sakalkale	Asst. Prof. & Head	M.A., SET, Ph.D.
Sociology	1. Dr. Neelima Sarap	Asst. Prof. & Head	M.A., NET, Ph.D.
Home Economics	1. Dr. Sandhya A. Kale	Asst. Prof. & Head	M.Sc., M.Ed., M.A., SET, Ph.D., PGDCP
Political Science	1. Mr. Arun M. Shelke	Asst. Prof. & Head	M.A., M.Phil.
History	1. Mr. R.P. Patil	Asst. Prof. & Head	M.A.
Physics	1. Dr. Sanjay K. Devade	Asst. Prof. & Head	M.Sc., B.Ed., Ph.D.
	2. Dr. Haridas J. Kharat	Asst. Prof.	M.Sc., Ph.D.
Chemistry	1. Dr. Prasanna S. Pande	Asst. Prof. & Head	M.Sc., NET, SET, GATE, Ph.D.
	2. Dr. M.O. Malpani	Asst. Prof.	M.Sc., B.Ed., NET, Ph.D.
	2. Mr. Vivek D. Mane	Asst. Prof.	M.Sc., B.Ed., NET, SET, GATE, M.Phil.
Mathematics	1. Mr. Amol V. Joshi	Asst. Prof. & Head	M.Sc., SET, M.Phil. Ph.D. (Submitted)
Zoology	1. Dr. Priyakumari S. Dhabe	Asst. Prof. & Head	M.Sc., Ph.D.
	2. Dr. Milind V. Shirbhate	Asst. Prof.	M.Sc., Ph.D.
	3. Dr. Nisha K. Warade	Asst. Prof.	M.Sc., Ph.D., PGDCP, M.S.
Microbiology	1. Dr. Mrs. Aarti R. Deshpande	Asst. Prof. & Head	M.Sc., M.Phil., Ph.D., NET
	2. Dr. Dnyansagar D. Bhokare	Asst. Prof.	M.Sc., Ph.D., M.B.A.
Commerce	1. Dr. Prashant M. Pisolkar	Asst. Prof. & Head	M.Com., M.Phil., B.Ed., Ph.D.
	2. Mr. Sumedh A. Kawale	Asst. Prof.	M.Com., NET, B.Ed.
	3. Ku. Archana M. Dusad	Asst. Prof.	M.Com., M.Phil.
Director of Phy. Edu.	1. Mr. Chandrashekhar B. Kadu	Director	M.P.Ed., NET

Administrative Staff

1. Nishikant D. Deshpande - Office Superintendent	2. Akash A. Kulkarni - Head Clerk
3. Ashish R. Sarda - Senior Clerk	4. Nitin R. Mahajan - Junior Clerk
5. Amit V. Agrawal - Junior Clerk	

Library Staff

1. Sanjay R. Tikande - Library Attendant

Laboratory Staff

1. Tushar B. Sapkal - Laboratory Assistant	2. Gajanan M. Ghonge - Lab. Attendant
3. Raju B. Patil - Lab. Attendant	4. Dinesh K. Bansod - Lab. Attendant
5. Prafulla A. Ghuge - Lab. Attendant	

Peon

1. Shrikrishna M. Bhagat	2. Shrikrishna D. Sawadekar
3. Sunil S. Jadhav	4. Ravindra S. Jadhav

सोनेरी क्षण...

Release of Proceedings at the hands of distinguished guests in National Symposium cum Workshop on "Diversity of spiders with special reference to taxonomy and molecular systematic"

Field Visits during National Symposium cum Workshop on "Diversity of spiders with special reference to taxonomy and molecular systematic"

Study tour - B. Sc. III, Organized by Department of Chemistry at Raman Science Centre, Nagpur

Visit of Dr. F.C. Raghuvanshi, Dean, Science Faculty, SGBAU.

Visit of Dr. Tanzeema Yeasmin, Dr. Gulam Sattar and Dr. Luthsummisa Bari from Bangladesh (2/1/15)

Dr. S. S. Mane addressing in Regional students workshop on 'Bio-fertilizers and bio-pesticides: A way towards Entrepreneurship'

सोनेरी क्षण...

शारीरिक शिक्षण विभागातर्फे आयोजित राष्ट्रीय चर्चा सत्रात प्रोसीडींगचे विमोचन करतांना उपस्थित मान्यवर.

'स्पंदन २०१५' चा विदर्भस्तरीय आंतरमहाविद्यालयीन वक्तृत्व स्पर्धेत प्रथम पारितोषीक स्वीकारतांना कु. आशीया खालीद ही स्पर्धक.

'झेप २०१५' या सर्व शाखेतील अंतिम वर्षाला शिकणाऱ्या विद्यार्थ्यांच्या निरोप समारंभात मनोगत व्यक्त करतांना प्राचार्य, श्री मेहरे सर श्री गणेश कला महाविद्यालय, कुंभारी व मंचावर उपस्थित मान्यवर.

'माजी विद्यार्थी, शिक्षक, पालक मेळावा २०१५' मध्ये माजी विद्यार्थी.

Dr. K Subrahmaniam, Dean and Ex V C, S- VYASA university, Bangalore delivering the key note in National Conference on 'The Contemporary Relevance of Swami Vivekananda's thoughts in context with Educational, Socio- Cultural and Spiritual Aspects'

Swami Budhananda delivering Inaugural talk on in National Conference on 'The Contemporary Relevance of Swami Vivekananda's thoughts in context with Educational, Socio- Cultural and Spiritual Aspects'

एन. एस. एस.

संत गाडगे बाबा पुण्यतिथी

दत्तक ग्राम 'खिरपुरी' येथे वनराई बंधारा

विशेष शिबिरात आयोजित नेत्रतपासणी शिबीर

युवाशक्तीच्या सहकार्याने रक्तगट तपासणी
उद्घाटक - महापौर मा. उज्वलाताई देशमुख

विशेष शिबिरातील रॅलीत पथनाट्य सादर करतांना
रा.से.यो. स्वयंसेवक

मतदार जागो अभियान अंतर्गत रॅली

SHANKARLAL KHANDELWAL
ARTS, SCIENCE & COMMERCE COLLEGE, AKOLA

Emerging

2015

क्रिडा विभाग

प्राचार्य, संचालक, शारीरिक शिक्षण
व बेसबॉल क्लर कोट प्राप्त
विद्यार्थी २०१४-२०१५

आंतर महाविद्यालयीन टेबल टेनिस
महिला स्पर्धेतील विजयी संघा समवेत
प्राचार्य, संचालक, शारीरिक शिक्षण
२०१४-२०१५

महाविद्यालयात आयोजित
आंतरमहाविद्यालयीन टेबल-टेनिस
महिला स्पर्धेतील एक क्षण २०१४-२०१५

CLEAN INDIA - HEALTHY INDIA

शैक्षणिक उपक्रम

Rubella Vaccination (27/2/15)

Department of Microbiology Visit To
Laboratories of Dr. PDKV, Akola (18/2/15)

Annual Gathering 2014-15 - Sports Day

Annual Gathering 2014-15 – Group Dance

Shri Narendraji Deshpande, Chief Guest,
Valedictory Function addressing in Annual
Gathering 2014-15

Programme of 'Marathi Rajbhasha Diwas'
organized by Department of Marathi

विशेष

स्व. शंकरलालजी खंडेलवाल ह्यांच्या जयंती निमित्त आयोजित प्रेरणा सोहळा, कार्यशाळेत मार्गदर्शन करतांना प्र. अतिथी मा. डॉ. एस.टी. देशमुख

स्व. शंकरलालजी खंडेलवाल ह्यांच्या जयंती निमित्त आयोजित प्रेरणा सोहळा, कार्यशाळेत मार्गदर्शन करतांना प्र. वक्ते प्रा.श्री. विवेक बिडवई

प्रेरणा सोहळा, कार्यक्रमात प्राविण्य प्राप्त विद्यार्थ्याला बक्षिस वितरण करतांना मा. अॅड. श्री दादासाहेब देशपांडे

प्रेरणा सोहळा, कार्यक्रमात प्राविण्य प्राप्त विद्यार्थ्याला बक्षिस वितरण करतांना मा. श्री शांतीलालजी खंडेलवाल

प्रेरणा सोहळा, १ ऑगस्ट २०१४ रक्तदान शिविराचे आयोजन

प्रेरणा सोहळा, १ ऑगस्ट २०१४ वृक्षारोपण कार्यक्रमाचे आयोजन

SHANKARLAL KHANDELWAL
ARTS, SCIENCE & COMMERCE COLLEGE, AKOLA

Emerging

2015

चमकते सितारे

रितेश राठोड
सॉफ्टबॉल - कलरकोट
बॉझ मेडल - ऑल इंडिया
सॉफ्टबॉल

नेहा देशमुख
टेबल टेनिस
कलरकोट

एकता गाडगे
टेबल टेनिस
कलरकोट

आकाश इंगळे
कुस्ती-कलरकोट

अंकुश म्हैसने
बेसबॉल-कलरकोट

आनंद देशमुख
बेसबॉल-कलरकोट

गौरव बोकडे
बेसबॉल - कलरकोट

शुभम मोटे
कबड्डी - कलर कोट

राजदिप टोहरे
विद्यापीठ, प्रतिनीधी

CLEAN INDIA - HEALTHY INDIA

प्रतिज्ञा

आम्ही शंकरलाल खंडेलवाल महाविद्यालयाचे विद्यार्थी
भारतमातेला साक्षी ठेवून प्रतिज्ञा करतो की,

१. महाविद्यालयातून प्राप्त केलेल्या शिक्षणाचा उपयोग आपल्या देशासाठीच सदैव करू.
२. सन् २०२० पर्यंत भारत महाशक्ती व्हावा या करिता आम्हीही आपले योगदान देवू.
३. आम्ही आमच्या जीवनात सदैव प्रामाणिकतेच्या व सत्याचा मार्गच चालू.
४. आम्ही आमच्या भावी जीवनात सदैव देशातील सर्व नियमांचे जबाबदारीने पालन करू.
५. पुढील काळात आम्ही नोकरीत असू अथवा व्यवसायात, आमच्या कोणत्याही कृतीने देशाची, समाजाची, कोणतीही बदनामी होईल असे कृत्य आम्ही कधीही करणार नाही.
६. आम्ही आमच्या जीवनात श्रध्दाचार, व्यवसन, कर्तुणांपासून सदैव दूर राहू.
७. 'भारत माझा देश आहे, सारे भारतीय माझे बांधव आहेत' या प्रतिज्ञेचे शैवटच्या श्वासापर्यंत पालन करू.
८. आम्ही आमच्या जीवनात येणारी प्रत्येक जबाबदारी अत्यंत आनंदाने, कर्तव्यनिष्ठतेने पार पाडू.
९. 'शिक्षा जीवन के लिये, जीवन राष्ट्र के लिये' हे आपल्या महाविद्यालयाचं ब्रीद आमचं जीवनव्येय मानून सदैव कार्यरत राहू.
१०. आम्ही आमचे पालक, गुरूजन, आमची शाळा, आमचे महाविद्यालय, आमचा परिवार, आमचा देश यांच्यावर अपार श्रद्धा ठेवत त्यांचा सदैव मान ठेवण्याचा संकल्प करीत आहोत.
११. आज सर्व गुरूजनांच्या साक्षीने हे संकल्प आम्ही सोडत असून यांचे पूर्णपणे पालन करण्याची प्रतिज्ञा आम्ही करण्यास तयार आहोत.